

Фото Ганни Оборської

ЧОРНИЙ ЧЕТВЕР У ДОНЕЦЬКУ

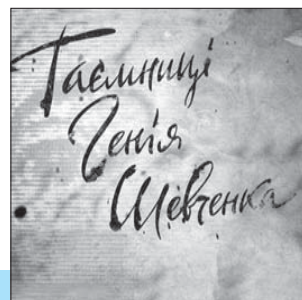
3

“ПРОСВІТА”: УКРАЇНА В НЕБЕЗПЕЦІ!

4-5

“ЗА СВЯТУЮ ПРАВДУ-ВОЛЮ...”

10

ДО 140-РІЧЧЯ АВГУСТИНА ВОЛОШИНА

11

КОБЗАР НА КРУТОСХИЛАХ ІСТОРІЇ

14

На жаль, історія вчить того, що нічого не вчить

Віталій АБЛІЦОВ

Чи є Крим об'єктом сучасних геополітичних сюжетів?

Щоб відповісти на це запитання, спочатку скажемо про міфи, що творили й далі нав'язують, особливо російському суспільству, щодо Севастополя й Криму як форпосту в “протистоянні” черговому ворогу кремлівської ідеології (а в Російській імперії, СРСР, а тепер Російській Федерації вороги були завжди, навіть тоді, коли їх ніхто не міг виявити ні в реальній дійсності, ні у віртуальній).

Саме на міфах базується вся кремлівська пропаганда й інформаційний тиск, що спрямований нині в Україну.

Ні для кого не секрет, що історія Московії-Росії — це історія воєн, які вела північна імперія заради “приростання “своїх” земель” від Балтики до Тихого океану (зауважимо, що “приростивши” черговий шмат землі, Росія не ошаслилювала — навпаки, приносила його мешканцям злидні, пияцтво, безкультура, невігластво).

Севастополь як місто й військова база виник у результаті чергової війни Росії з її південним сусідом — Туреччиною. У період між російсько-турецькими війнами 1768—1774 та 1787—1791 років Катерина II навесні 1783 року, видавши відповідний маніфест, приєднала Крим до Росії. Імператриця не вибирала дипломатичних виразів: “Крым положением своим разрывает наши границы. Положите ж теперь, что Крым Ваш, и что нету уже сей бородавки на носу (наголош. В. А.) — вот вдруг положение границ прекрасное... Вы обязаны возвысить славу России...”

Читаєш, і бачиш перед собою сторінки сучасних російських періодичних видань, чуєш виступи тамтешніх лідерів і яструбів-

У цьому випадку мовчання не золото, бо ситуація навколо проблем “Україна—Крим”, “Україна — європейське незалежне майбутнє” складається так, що завтра ми зіткнемося зі ще серйознішими викликами й випробуваннями. І стосуватимуться ці події усіх нас загалом, і кожного громадянина зокрема. Кілька днів тому Путін підписав указ про визнання Криму “незалежною державою”, завтра задовольнить чоловічню про приєднання її до “єдиної і невідомої”

Щодо особистих мотивів автора, то саме в Бельбеці (нині селище Фруктове) похований мій дід — гвардії сержант, боєць 87-ї стрілецької дивізії Федір Федотович Абліцов (призваний до армії із Запорізької області, загинув у бою під час звільнення Севастополя 8 травня 1944 року. Похований на братському кладовищі воїнів 2-ї Гвардійської армії).

політиків. Там теж тільки й йдеться, що про порятунок співвітчизників, захист їхніх прав, про винятково мирні наміри...

Отже, виник Севастополь як форпост московських загарбницьких устремлінь — передня позиція на гарячій ділянці фронту.

Але згадаймо, чи виконав цей форпост свою стратегічну роль, передбачувану його засновниками?

У Кримській війні 1853—56 років, коли Росія воювала з об'єднаними військами Великобританії, Франції, Туреччини, Севастополь — головна база Чорноморського флоту — був захоплений. Ізолювана від усього світу Росія капітулювала, підписавши Паризький мирний договір (сталося це, незважаючи на опір захисників севастопольської фортеці). Був зданий ворогу Севастополь і під час II Світової війни влітку 1942 року...

Міфи тим і прекрасні, що овіяні героїкою та оспівуванням вищих виявів людського духу. Але якщо вони творяться під диктат імперських ідеологій, вони стають отрутою для національної свідомості, роз'єднувальною силою для суспільства, особливо тоталітарного, яким є сьогодні путінський режим.

У радянські часи Севастополь і Крим поступово перетворилися з мілітарного форпосту в омріяне кожним без винятку морським офіцером місце служби: військові паради, театральна демонстрація сили російської зброї, теплий клімат, після відставки життя у приморському місті — столиці курортів і санаторіїв, а пошастить — дача й інші блага... Усі радянські морські офіцери мріяли про Севастополь. Саме з них утворився сьогодні стрижень севастопольської промосковської путінської 5-ї колони.

Нині Севастополь разом із Кримом не відповідають своєму колишньому призначенню, оскільки склалася нові геополітичні реалії, світ відраховує фінальні часи історії останніх на планеті Земля імперій і їхніх сателітів, віддаючи перевагу добровільному об'єднанню держав і народів (наприклад, Європейському Союзові) з ідеологією, базованою на загальнолюдських демократичних цінностях, пріоритеті прав людини, свободі та гарантії вільного самобутнього розвитку народів.

Продовження на стор. 2

Закінчення. Початок на стор. 1

Чорне море давно має стати морем миру та співробітництва, а Крим та Севастополь — демілітаризованими територіями, сучасними рекреаційними зонами, місцем відпочинку та туризму, передусім для Європи. Ця висока місія стала б об'єднувальним середовищем для всіх народів, що нині населяють Крим.

Майже століття тому українська армія залишила Крим...

Не турбуватимемо давню історію. Візьмемо початок ХХ століття. 1917 року зникла з політичної мапи світу Російська імперія. На її колишніх безкрайніх просторах утворилося близько 140 значних і малих за територією державних утворень. Відстояти право мати свої держави лише два народи: фінський і польський. Українська Народна Республіка та гетьманська “Українська Держава” продемонстрували, що за відсутності гідних лідерів нація не здатна відстояти свою Незалежність. Більшовицька Росія інкорпорувала Україну до свого складу, змінивши 1922 року лише свою назву: Російська імперія самоназвалася Союзом радянських соціалістичних республік.

Особливу роль у цих подіях відіграв Крим.

Українська Центральна Рада відмовилася зараховувати до свого складу півострів, вважаючи, що кримські татари мають право визначитися, з ким їм бути: з Україною чи Росією.

Політиці чужий будь-який романтизм, що жорстко продемонстрували тодішні кремлівські вожді. Нерішучість Києва призвела до логічного трагічного розвитку подій у Криму. Послана Запорізька група військ УНР на чолі з підполковником П. Болбочаном навесні 1918 року успішно заволоділа Кримом, зокрема й Севастополем (значна частина кораблів Чорноморського флоту підняла жовто-блакитні стяги). Але оскільки згідно з Брестськими угодами, які підписали й представники УНР, Київ не визначився щодо Криму, то туди прийшли німецькі дивізії — союзники УНР, й П. Болбочану довелося залишити півострів. Полководець-патріот відстояв право звільнити позиції зі зброєю в руках.

Рішучішим щодо півострова був гетьман П. Скоропадський. Він переконав кайзера Німеччини, що без Криму Українській Державі не стати потужною країною. Не вагався гетьман і щодо своїх рішень по Криму. Коли тодішній кримський лідер генерал М. Сулькевич не виявляв бажання йти на переговори, П. Скоропадський застосував економічні санкції (у Криму були змушені ввести карткову систему на продукти харчування, а Севастополь опинився на межі голоду).

Революція в Німеччині, вихід із України німецьких військ, зречення П. Скоропадського, дворічне існування Директорії УНР — і в результаті Кримом заволоділи російські більшовики.

1954 року знищений економічно Крим правовим рішенням Москви був переданий до складу України. За минулі шість десятиліть півострів, інтегрований до складу УРСР, так і не спромігся стати самодостатнім (воду Крим одержує з Дніпра, електроенергію з українських мереж; не здатна автономна республіка забезпе-

На жаль, історія вчить того, що нічого не вчить

чити себе й продовольством тощо, постійно перебуваючи на бюджетних дотаціях України).

Патріарх Філарет: “Війська Путіна підуть з Криму. Він забере свої війська, враховуючи бази Чорноморського флоту”

А якщо не підуть і не забере? Перед нами може постати вибір: на одній шальці терезів Крим — невід’ємна частина України, на другій — УКРАЇНЬКА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ. Що вибрати? Пропонуємо вибрати друге. Прошу не поспішати (очевидно, різко) заперечувати авторові.

Йдеться про ситуацію, якщо Україна не зможе успішно подолати нинішню кризу. За всі роки Незалежності України Російська Федерація постійно демонструвала негативне сприйняття нашої самостійності: незаконно розташувала в Севастополі Чорноморський флот, забрала собі левову част-

багатий на корисні копалини, зокрема, нафту. Вже десятиліття у тому регіоні результативно діють об’єднані війська США та Канади, успішно забезпечуючи захист національних інтересів названих країн в Арктиці.

Лише в Україні, армію якої знищили не без участі київських маріонеток-урядовців, Москва намагається вести себе як упевнений у своїх силах агресор. Тому новий спалах кремлівської люті викликала спроба Києва підписати Угоду про асоціацію України з ЄС, до чого, до речі, прагне й Москва.

Із путінською Росією Незалежна Україна мови не знайде — це переконливо демонструють нинішні події навколо Криму. До речі, вже оприлюднено бажання Москви розробляти нафтовидобуток на навколоримському шельфі (куди не кинь оком, усюди бачиш довгі вуха путінського Газпрому!).

Отже, у нас є єдиний вихід — використати нинішню ситуацію,

їв Євромайдану, передусім потрібно гідно вшанувати і Небесну Сотню, і всіх, хто здійснив прагнення більшості українців мати нову Україну: без корупції, без переслідування, без знущання над народом. Україну — соціально зорієнтовану державу, громадянам якої повинно бути забезпечене гідне нашого часу життя. Не йдеться про більшовицьку “експропріацію експропріаторів”, а про нову податкову систему, що наповнить державну казну потрібними коштами. Гроші в Україні є. Податки повинні платити всі: від президента і прем’єр-міністра до пересічного громадянина.

Важко перерахувати все, що належить зробити. Але досі першочерговими чомусь не стали обов’язкове ухвалення законів про недопущення осіб із кримінальним минулим до управління державою. Потрібно ухвалити закон про податки на багатство (у Франції та Фінляндії — 70 %, середньоевропейський — 30—40 %).

Фото Ганни Оборської

ку золотого запасу СРСР і грошових заощаджень громадян УРСР, не дотримувалася укладених між державних угод, починаючи від так званого Великого договору між Україною та Російською Федерацією, шантажувала (й продовжує!) загрозами про відключення постачання газу, торговельними війнами тощо. Згадаймо конфлікт у районі Тузли. Особливе напруження розпочалося, коли до влади у Кремлі прийшов В. Путін, котрий неодноразово заперечував право нашого народу на незалежний розвиток. У результаті Україна не змогла увійти до НАТО. А нам треба зрозуміти, що сьогодні лише США мають фінансову можливість дозволити собі мати сучасні високотехнологічні збройні сили, здатні забезпечувати стабільність і виконувати свої завдання у будь-якій точці земної кулі. Росія, яка постійно прагне демонструвати свою мілітарну спроможність, не здатна у потрібній кількості забезпечити свою армію відповідним часові озброєнням. Це яскраво продемонструвало російське вторгнення до Грузії.

Ще більше відсталість московських збройних сил відкрилася, коли Москва вирішила продемонструвати світові свої претензії на північно-океанський шельф,

небувалу досі підтримку згуртованого загрозою війни суспільства для вирішення наших масштабних планів: інтеграції до європейського співтовариства народів (вступ до НАТО, глибока співпраця з ЄС). І зауважмо, що кредити та інвестиції теж потрібні Україні. Але передусім — європейські стандарти життя.

Щодо внутрішніх завдань, незалежно від вирішення вищезазначених історичних цілей, ми повинні добитися кардинальних змін у державному житті нашої країни. Сьогодні в Україні склалася давно потрібна схема державного управління: є влада і є ефективний важіль впливу та контролю за її діями — Євромайдан (народний парламент, що виник без фальшивих виборів, народжений народною революцією). Він повинен посісти чільне місце у нашому політичному житті.

Якщо ми хочемо рухатися вперед, нам потрібні нові закони, що передбачатимуть не лише люстрацію, а й передусім катарсис: очищення, відкритість. Влади — насамперед.

Після ганебної втечі господаря не президентської резиденції на Банковій, а райського кутка в Межигір’ї, що є заслугою Геро-

Жодних пільг олігархам і можновладцям! Тим більше, що частина з них відверто продемонструвала свій патріотизм, небайдужість до проблем, якими живе народ. Якщо підємо таким шляхом, припиняться розмови про пустку в державній скарбниці, про неможливість реалізації потрібних національних масштабних програм тощо.

За ці кілька місяців ми пережили трагічні часи, що вкотре відкрили Україні, хто є її друзі, а хто бажає знищення її з політичної мапи світу. У цій ситуації логічне рішення про припинення, а то й повний розрив усіх стосунків із Російською Федерацією. Майбутнє підкаже, як діятимемо потім. Нині треба зупинитися й оглянутися, переконатися, ким є насправді наш північний сусід. Він сам нас змусив до цього.

Тепер навіть ті, хто зараховує себе до політичних байдужих, зрозумів, що Україна потребує нової моделі не лише політичного життя, а й народно-господарського комплексу. Ми виробляємо ракети, літаки й іншу високотехнологічну промислову продукцію. Але сьогодні саме аграрно-промисловий сектор уже наповнює державну скарбницю на 55 %.

Нова система управління державою повинна вирівняти ставлення Києва до всіх регіонів України й вирішити більшість давно назрілих суспільних проблем.

Зрозуміло, що київська влада від 1991 року, на жаль, мало (чи недостатньо) працювала на кримському напрямі. Останні два роки півострів став свідком, як недавні київські “очільники” цинічно демонстрували безграмотність і безкультур’я, нищість і егоїзм, невігластво й ненаситну жадібність, грошолобство й ненависть до народу України (і Криму зокрема!), захоплюючи ласі шматки кримського узбережжя, живучи так, ніби вони заберуть, як прийде їхній час, із собою і розкішні палаци, і яхти та суперсучасні автомобілі...

І треба зауважити, що кримчани були тут в особливому становищі: все творилося на їхніх очах. Жалогідні гофманівські крихітки цахеси, що бачили себе у римських тогах “диктаторів”, що милувалися портретами своїх дружин у костюмах імператриць, що за простою привласнювали державний бюджет, закликаючи народ потерпіти, почекати кращих часів.

Німецький письменник-сатирик Е. Т. Гофман ще на початку XIX століття створив огидні образи виродків, котрі жили під масками добродійних громадян, грали ролі провідників держави.

Це ж повторилося в реаліях третього тисячоліття.

Народ це бачив. І, не витерпівши, повстав і переміг.

Пройшовши суворі випробування, ми справді усвідомили, що ми — український народ, здатний відстояти свою Незалежність, Свободу, європейське майбутнє.

Найпереконливіше це продемонстрували наші солдати у військах, котрим випало витримати тиск і нападки загарбників із північної імперії — істот без обличчя і належних у війську відзнак. Справді, “зелених примар” із словесним запасом анальгетів (дрімучих неуків).

Відтепер ми впевнені — в Україні є гідні Вітчизни захисники. Імена одних вже відомі: полковники Юлій та Ігор Мамчури, підполковник Дмитро Делятицький, майор Олег Шаповал... Імена інших обов’язково дізнаємося пізніше. Всі учасники подій у Криму — військовослужбовці, заслужують бути відзначеними урядовими нагородами й іншими заохоченнями.

Отже, скористаймося з ситуації, яка виникла не з нашої вини, й вирішимо сакраментальне “Куди йти?” Якщо не виявимо рішучості, піддамося сумнівам і зневір’ю, як це було у минулому, — програємо назавжди!

Зробимо висновок із 1917, 1991 років.

Україна опинилася віч-на-віч зі своїми проблемами, бо стала без’ядерною — беззахисною.

Тож “Чи кримське виснажливе протистояння з путінським режимом?” Чи без Криму, але НЕЗАЛЕЖНА УКРАЇНЬКА ДЕРЖАВА — партнер ЄС, член НАТО з оновленою демократичною владою, здатною вести народ до цивілізованого заможного життя.

Історія може повернутися так, що Крим знову об’єднається з Україною — європейською країною, якій відкриється світ і якому відкриємося ми. І тоді я знову зможу поїхати до Севастополя й покласти квіти на могилу мого дідуся — визволителя цього міста й Криму.

Віталій АБЛЦОВ

Мирослав ЛЕВИЦЬКИЙ

Насамперед через це впав режим Януковича. На щастя, у багатьох є розуміння, що на шляху до нормальності після 11 років правління Януковича (із невеликими перервами він був у владі від 2002 року, коли від Кучми домігся посади прем'єр-міністра) нація має проявити мудрість і витривалість, поки повністю перемогоремо цю чорну сторінку нашої історії. Разом із тим часто після трагічних подій 18—20 лютого 2014 чуємо патетично-радісне слово “Перемога!”.

Як віруюча людина, вважаю: те, що сталося в Києві 21—23 лютого, треба розглядати ширше, ніж перемогу в людському розумінні цього слова. Це ще один шанс, даний Долею українській нації, аби вийти на шлях вільного самостійного життя. Виступаючи на київському вічі 26 лютого 2014 року Тетяна Чорновол сказала, що і їй, і багатьом, які у трагічну ніч 19 лютого стояли на сцені, здавалося, що озброєні сили захисників режиму потоплять Майдан у крові. На боці Януковича була переважаюча сила. На боці Майдану — віра та вже прославлена чудами коронована папою Іваном Павлом II статуетка Божої Матері з Фатіми. І сталося те, що не вписується у рамки простої логіки. Коли захисники Майдану палили вогонь на лінії оборони, то вітер так повертався, що весь час ніс полум'я на наступаючих. Впевнений, що наступні покоління цю подію згадуватимуть як чудо на Майдані.

Як знак треба розглядати випадок із голубами, на яких після папської молитви за Україну 26 січня 2014 року напали ворон і чайка (чи не було це символічне вираження беркута та цивільних найманців?). Як повідомила Релігійно-інформаційна служба України, голуби все-таки відбилися від атаки, і втративши кілька пір'їн, полетіли далі. Цей епізод-знак і в трагічні дні 19—20 лютого, і нині, коли в Києві політична ситуація вже починає стабілізуватися, дає людям віру, що попри всі провокації на півдні у Неба інші плани щодо України, ніж їх проробляють у Москві.

Соня Кошкіна на сайті “Лівий берег” уже не вперше повідомляє про афонські передбачення щодо відходу Януковича 2014 року від справ політичних, а також і земних. Від того часу, вивчена журналістка, усі дії Януковича стали ірраціональними. Як найновіші його звертання до Путіна з проханням про захист...

Прийжджі з Донецька розповідають, що начебто в тому плані були також застереження Януковичу від його колишнього духівника Зосіми, де йому віщували безславний кінець, а багатьом його соратникам в'язницю. Фантазія чи, може, правда?

У книжках, які на ту тему довелось прочитати, про такі передбачення не згадується. Зате наскрізь просякнуті диким шовінізмом без “пророкувань”, із закликами до безпощадної боротьби з “розкольниками” й “інославами”. Прочитавши ті заклики та повчання, вже не дивуючись, чому люди, зомбовані ідеєю російського міфу, стають катками, яких, хоч як парадоксально, благословляє російська церква. На сайті монастиря, заснованого духовним наставником Януковича, впродовж кількох днів висіла молитва за “безстрашний “Бер-

Справи політичні, справи земні

Падіння режиму Януковича — подія загальноєвропейського виміру. Європейським політикам, у яких були свої уявлення про стиль життя і рівень корупції, відкрилися очі на стиль мислення і діянь диктаторів із зони так званого пострадянського простору. Першу роль серед них, не тільки за силою впливу, грає Путін. У закордонній пресі нерідко з'являється інформація, з посиланнями на очевидців, про його багатомільярдні маєтки та царський стиль життя. Те, що Україна побачила в маєтках Януковича та його свити, аж ніяк не комплекс “важкого дитинства”, як вважалося. Це було намагання “рівнятися” на Путіна. У всьому! Зокрема й у намаганні режиму Януковича путінськими методами “примусити” любити зненавиджену владу. Проте ані він, ані його радники не розуміли феномену української нескореності.

кут”, у якій ченці дякували катам, що ті “спаслі веру і отечество от фашизма”.

Звичайно, люди, виховані на такій “духовній” основі, без вагань заявлятимуть, що “правоохоронці” діяли “недостатньо жорстко” під час розстрілу мирних протестувальників. Ці страшні слова, як зазначає німецький журнал “Der Spiegel”, сказала один із “голосів” партії регіонів Олена Бондаренко у час, коли світ був шокований жорстокістю новітньої орди, коли мирна Україна стікала кров'ю. І хоч вона нині списує це на неточність перекладу, проте автор статті у “Шпигелі” доводить, що Бондаренко кілька разів під час годинної розмови висловлювала жаль щодо недостатньо жорстких дій...

лівському (Золотоверхому) соборі, ще була польова лікарня. До захоплення Дому беркутнею в одному з його куточків була “Бібліотека Майдану”. Вона за короткий час змогла зібрати щонайменше тисячу книжок переважно просвітницько-патріотичного спрямування та сучасної літератури. Після “нових поселенців” побачив майже порожні стелажі. Може б, так серце не заболіло, коли б ці книжки були вкрадені. Хоч частину книгозбірні, як з'ясувалося, таки вкрали, проте переважну більшість пошматували, знищили чоботищами. Були навіть випадки, розповіла бібліотекарка-волонтерка, що ординці ХХІ століття у нарузі над книжкою вийшли далеко за межу тваринного поводження. Так, як це робилося у дні “під-

Ні, це одне з найгостріших питань. Не менш гострих, аніж залучення коштів для відбудови понівеченої економіки та повернення вкрадених в Україні олігархами грошей і переведених в “офшори”. Коли ми з дружиною в середині 1990-х років ставили питання нашої мови та історії, не лише журналісти знизували плечима. Хоч відома фраза Леоніда Кучми: “Буде економіка — буде все”, і надії В'ячеслава Чорновола ще 1996 р., коли він проголосив курс на українську Україну, сподіваючись, що питання мови та історичної правди саме вирішиться при рості добробуту нації, не виправдалися.

Не вирішилося... Почалося страшне соціальне розшарування та дика антиукраїнська пропа-

Фото Сергія Марченка

Поки що за ці діяння вона “повисла” на стовпі ганьби, який встановили представниці матерів тих, кого вбили на Майдані.

Попри згадані “молитви” “за веру і отечество” і проти “фашизму” є чимало інших знаків, які дають надію, що, попри тісний “протекторат” Росії, над Януковичем, із території якої він почав видавати “президентські” укази-заклики не коритися владі, яка обирається “натовпом”, Україну чекає українське, світле майбутнє.

Якщо ж були плани щодо України, то чому потрібна була аж така велика жертва? Сумніваюся, чи хтось нині може це пояснити. Проте факт, що сьогодні на місце вбивства йде величезний потік людей, у якому часто російськомовні батьки і дідуся кажуть дітям: “Учись, як треба любити Батьківщину”. Можливо, ця жертва була потрібна, аби зруйнувати страшну, згубну ще з радянського часу звичку-відмовку: “А какая разница...”

Повертаючись у неділю 23 лютого додому, заглянув до “Українського дому”. Там, як і у Василянському монастирі та Михай-

корення” України у ХVIII, ХІХ століттях, у 1914 та 1939 роках у Галичині під час її “визволення”. І ці, минулі, і нинішні діяння — наслідок тривалої пропагандистської обробки в душі “вищої раси” та ненависті до всього, що не вписується в її рамки.

Із приводу будь-якої згадки про дике поводження з українським духовним надбанням тут же, починаючи від перших осіб Російської Федерації, закінчуючи сущими в Україні манкуртами та лакеями на зразок табачника чи царьова, вчиняється вереск, що це “фальшування історії”, “наступ фашизму”. Нині всі, хто хоче бачити, побачили, що ця незмінна століттями реальність — вияв ординської ментальності. Її представники галасують про фашистський переворот, як це намагалася зробити у Страсбурзі скандально відома Вітренко, видавши себе за журналістку...

Може, хтось скаже: навіщо в час великого болю нації порушувати питання про знищену тисячу-півтори книжок? На це ще прийде час...

ганда, мешканців західних і центральних областей України показували як спраглих крові нелюдів, яким не повинно бути місця на землі. Тож не дивно, що за такої “політики” беркутівці шматували та глумилися над “трофейною” книжкою. Людина, яка отримує дику насолоду від глумління над книжкою, не вагаючись, натисне на курок снайперської рушниці.

Тому великою помилкою буде, якщо ми, шукаючи винних за розстріли та звиряче знущання над мирними людьми, зведемо всіх до пошуку тих, хто видавав і виконував злочинні накази. Укупі з ними, і то в перших лавах за вбивства мирного населення до відповідальності мусять бути притягнені замовники та втілювачі диявольської пропаганди розбрату українців.

Звичайно, знайдуться такі, які здіймуть крик, мовляв, це замах на свободу слова. Проте якщо посяне слово породжує злочини, то той, хто його кидає, є таким злочинцем, як і той, хто натискає курок гвинівки. Погоджуючись із колегами з руху

“Стоп цензурі!” щодо люстрації журналістського середовища, вважаю, що запропонована ними люстрація не може обмежуватися початком Євромайдану, себто 22 листопада 2013 року. Це має бути державна програма, яка сягає першого приходу на владний олімп таких цинічних рупорів імперії, як Дмитро Табачник. Не менше винними у розстрілі Майдану були ті, хто, починаючи від 2002 року, малював карти “розсортовування” українців.

І кілька слів щодо звернення інтелігенції Львова до Уряду, Верховної Ради щодо виваженої мовно-культурної політики. Там є один нюанс, ігнорувати який було б злочином перед майбутніми поколіннями.

Перефразовуючи відомий вислів Бодуена де Куртене, можна сказати, що не та державна мова, яка значиться у Конституції, а та, якою реально говорить армія та міліція. В Україні за Кравчука вони намагалися “перехадіть”, але за Кучми дали задній хід. Не було відчутних змін і за Ющенка. А за Януковича будувалися в Україні мовно та ідеологічно чужі армія та міліція. І весь світ із жахом це побачив у січні-лютому 2014 року. Коли польський журналіст спробував з'ясувати у беркутівця, чому ж українець стріляє в українця, у відповідь отримав сопіння та бурчання як вияв недовolenня.

Коли я задавав про польських журналістів, то скажу, що репортажі Марійки Степан були шедевром журналістської майстерності та прихильності до України. Вважаю, за це вона повинна отримати високу українську нагороду.

Продовжуючи мовну тему, мусимо розуміти: щоб Україна могла говорити про українське майбутнє, необхідно, щоб в армії, міліції та СБУ українська мова реально, а не декларативно стала державною. Тут треба діяти безкомпромісно. Не може бути ніякого, як кажуть поляки: “zmi-luj się” (дивись крізь пальці). Усі розмови про якісь права людини у тому плані є або глупотою, або провокацією.

Згадуючи СБУ, значна частина якої запламувалася, як і хижий беркут, депутат одного з минулих скликань зазначив, що у рамках реформування цієї структури вартувало б змінити назву на Національну службу безпеки. СБУ досить-таки нагадувала КГБ УРСР. Останніми місяцями часто був привід, аби ставити питання, чи це український орган, чи путінський нагляд над Україною.

Ще одне гостре питання — оголошений проект постанови Верховної Ради про заборону Компартії. Тексту проекту я не бачив, хоч під ним стоять підписи розважливих людей. Враховуючи напружену ситуацію в Україні, тут потрібна глибока уважність. Політична заборона може обернутися і спалахом протестів, і нерозумінням Європи. Тут має бути лише політична констатація, що це антиукраїнська сила, як деякі інші їй подібні. Юридичне рішення має доповнювати представлення “скромного” способу життя “вождів пролетаріату”, починаючи від “маленької” 5-поверхової хатинки з величезним парком автомобілів “сина” компартійного вождя.

Василь із Небесної Сотні

Борис КИРИЧОК,
сміт Дмитрівка

Це вже вдруге за останні десятиріччя, коли події вразили не тільки Україну, а й світ. Першим був Чорнобиль. Тоді рвонув мирний атом і загинув наш земляк зі Щучої Греблі Володимир Шашенок.

І ось знову “рвонуло”, тепер — у суспільстві. І знову в епіцентрі суспільного вибуху опинився уродженець Щучої Греблі — Василь Петрович ПРОХОРСЬКИЙ. Щуча Гребля виникла як Дмитрівський хутір, а тепер вона входить до складу Дмитрівської селищної ради (недолугого новотвору часів розвинутого соціалізму, якою замінили назву містечка).

Радіоактивний прах Володимира Шашенка лежить у Чорнобилі, а прах Василя привезли на його малу батьківщину та поховали в центрі Дмитрівки біля обеліска Слави, де викарбувано імена земляків, що полягли на полях Другої світової війни.

Отже, спочатку вибухнув світ матеріальний, а тепер духовний, народ повстав за свою свободу, за свою гідність, за краще життя.

20 лютого телефоном дізнався тривожну вість — у Києві зник

В. Прохорський, який увечері 18 лютого вкотре пішов на Майдан Незалежності. Біля Михайлівського Золотоверхого собору знайшли його мобільний телефон і куртку. Розшуки в моргах, лікарнях, міліції були марними. Звернулися по допомогу до свого народного депутата Олега Ляшка. І 21 лютого тіло Василя нарешті знайшли. Наступного дня при-

вели на батьківщину. Куля, спрямована в потилицю, прошила голову навиліт. Смерть була миттєвою, стріляв виронок-снайпер, професіонал своєї брудної справи.

Сесія селищної ради ухвалила рішення поховати Василя у центрі селища, біля Обеліска Слави. Траурний мітинг відкрив селищний голова Микола Савченко, виступили помічник нардепа Василь Омельченко, однокласниця героя Людмила Рамот (на той час працівник Бахмацького райвню, а тепер — заступник голови Бахмацької районної ради), активіст Майдану і один із його вірних друзів — Олександр Дубина, який неодноразово стояв із Василем на Майдані. Олександр детально розповів про обставини смерті побратима.

Службу Богу над прахом покійного відправив священник місцевої Свято-Троїцької церкви о. Іван.

Дмитрівка в жалобі. Протискуюсь і я через велелюдний нагвалт людей, щоб покласти квіти до домовини героя. Здається, що сюди, до труни з прахом воїна Небесної Сотні Василя Петровича Прохорського, прийшла вся Дмитрівка...

Петро АНТОНЕНКО
Фото Миколи ЦИМБАЛЮКА

Просвітянин з Івано-Франківська Михайло Гуменяк — один із тих, хто підтримував столичний Майдан. А ще він вирощує саджанці європейської та корейської кедрової сосни. Історія цього захоплення така. 1964 року науковці Івано-Франківського інституту лісів і гір висадили такі сосни в селі Бистриця Надвірнянського району на честь 150-річчя з дня народження Тараса Шевченка. Через 10 років пан Михайло, прийшовши працювати в цей інститут, захопився цікавою справою. Перші насадження кедрової сосни на той час уже підросли, дали насіння, і ентузіаст почав розводити і вирощувати саджанці.

Нині на честь 200-річчя з дня народження Тараса Шевченка пан Михайло подарував і сам відвіз українській громаді Санкт-Петербурга 200 саджанців кедрової сосни. Тамтешні українці висадять ці деревця у місцях, пов'язаних із життям Тараса.

Також до Михайла Гуменяка звернулася група членів “Просвіти” з Канева. Вони просять надати їм такі саджанці, аби висадити у святих Шевченківських місцях. Просвітянин виділяє їм зі своєї плантації 200 саджанців кедрової сосни. Звернувся до народного депутата України від Канівщини Леоніда Доценка з проханням допомогти фінансово, аби транспортувати і посадити саджанці. Також просить депутата посприяти у вирішенні організаційних питань із представниками канівської влади, щоб отримати дозвіл на насадження на тих чи тих ділянках. Просвітяни сподіваються, що ці питання вирішать якнайшвидше.

Кедрові сосни — на честь Шевченка і Небесної Сотні

А найбільшу таку акцію просвітянин Гуменяк пропонує в столиці. Це і відзначення 200-річчя Шевченка, і вшанування пам'яті героїв Небесної Сотні. Для цього пан Михайло виділяє безкоштовно 600 своїх саджанців. Він уже звернувся в столичне комунальне об'єднання “Київзеленбуд”. Його фахівці разом із Гуменяком визначили всі місця запланованих насаджень. 90 саджанців планують посадити в Парку Шевченка, біля пам'ятника Кобзареві. А ще на вулиці Грушевського — схили парку “Хрещатик”, від Європейської площі до Маріїнського парку. Тут планують посадити 140 дерев. Ще 60 — на політій кров'ю майданівців вулиці Інститутській, десятки дерев на бульварній частині Хрещатика — від вулиці Інститутської до Європейської площі. Маріїнський парк, сквер по Володимирській із боку Михайлів-

ської площі. Усі витрати з транспортування і садіння дерев беруть на себе майданівці, друзі пана Михайла.

Але в цій добрій справі з'явилася проблема: Михайло Гуменяк просить “Київзеленбуд” укласти з ним угоду, за якою він протягом перших кількох років разом із працівниками організації доглядатиме за насадженнями, допомагатиме їм та контролюватиме цю роботу. Адже вирощування цих доволі вибагливих сортів дерев — справа копітка і непростя. Усе треба робити вміючи. А у Михайла чималий досвід. Та чиновники все розмірковують, зволікають. А за вікном весна, і час для насаджень стрімко наближається. Тож не згубімо добру ініціативу просвітян, нехай у столиці зашумлять нові насадження на честь і Великого Кобзаря, і героїв Небесної Сотні.

Білоруські журналісти на Майдані

У Чернігові й Києві відбувся міжнародний українсько-білоруський семінар журналістів “Майдан і медіа”. Його провела Гомельська організація Білоруської асоціації журналістів і Чернігівський Культурно-мистецький центр “Інтермеццо”.

Білоруські журналісти Анатоль Гатовчиц і Лариса Щиракова на місці загибелі Михайла Жизневського

Петро АНТОНЕНКО
Фото автора

БАЖ — потужна, альтернативна старій радянській Спілці журналістів організація. У дуже непростих умовах Білорусі вона наполегливо бореться за свободу слова, розвиток демократичних медіа. Журналісти весь час підтримували український Майдан, Єврореволюцію, доносили до білорусів правду про це.

Делегацію гостей очолював багаторічний голова Гомельської організації БАЖ, відомий білоруський журналіст Анатоль Гатовчиц. Приїхали не лише колеги з Гомеля, а й із Гродно, інших регіонів Білорусі.

З українського боку на семінарі виступили як доповідачі відомі чернігівські журналісти. Обговорювали теми створення і діяльності незалежних ЗМІ, роботу журналістів в екстремальних ситуаціях, зокрема під час української Єврореволюції.

Кількох журналістів Білорусі запросили до студії обласного телебачення на запис програми. На запитання ведучої українською мовою гості відповідали рідною білоруською, яку наші глядачі, напевно, добре зрозуміють. І під час семінару чернігівці спілкувалися українською, гості — білоруською.

Білоруси побували в Чернігівському культурно-мистецькому центрі “Інтермеццо”. Шеф-редактор створеного при КМЦ сайту “Північний вектор” Олександр Жогалко під час Єврореволюції активно працював як журналіст на Майдані у столиці, під час протистоянь був тут поранений. Він розповів про напружену і часто небезпечну роботу журналістів у революцію. Показав набір бойових “артефактів”: сумнівні гумові кулі, частини світлошумових гранат і гранат зі слезозогінним газом.

Білоруські колеги приїхали з країни, де інформаційний простір практично окупований російськими мас-медіа, особливо телебаченням, де панують пропагандистські міфи, наклепи на Україну, дезінформація. І цією отрутою обробляють мільйони людей братнього сусіднього народу.

Гості спілкувалися з чернігівцями, побачили все особисто і спростовували злісну московську пропаганду. Вони запи-

тували про найпростіше: чи працюють у місті театри, магазини, чи ходять автобуси і тролейбуси, чи діє освітлення і водогін, чи не ловлять і не б'ють людей просто на вулицях? Білоруси почули, як кондуктор міського автобуса розмовляє російською мовою і її за це ніхто не б'є, бо цією мовою вільно спілкуються тисячі чернігівців, у супереч брехні московського агітпропу. А ще почули довкола засилля російської музичної попси і переконалися, що жодною тотальною насильницькою українізацією тут і не пахне. І що українське місто живе звичайним спокійним життям.

Наступного дня білоруси поїхали в Київ на революційний Майдан. Спершу був візит на Громадське телебачення України, роботу якого ще в Інтернеті білоруси під час Єврореволюції постійно дивилися вдома. Делегацію зустріли відомі в Україні журналісти. Насамперед — засновник і керівник Громадського ТБ Роман Скрипін, один із засновників, тележурналіст, доктор історичних наук Данило Яневський. Вони детально розповіли про створення і діяльність Громадського ТБ. Їхні виступи ще раз підтвердили думку: журналістам першим треба братися за створення національного демократичного медіапростору.

Білоруські журналісти пройшли урядовим кварталом, повз Верховну Раду України, Кабмін. На вулиці Грушевського, біля барикад, вони вклонилися пам'яті свого земляка, який одним із перших загинув під час української революції. Михайло Жизневський родом із Гомельщини. На місці загибелі імпровізований пам'ятник Михайлові, його великий портрет, над ним — білоруський національний прапор, поруч — живі квіти, горять свічки.

Далі вийшли на Майдан Незалежності. Дехто з цих білоруських журналістів уже працював на Євромайдані, але більшість потрапили сюди вперше. Враження незабутні. Гостей цікавило все: чому наш миролюбний народ вийшов на вулицю, на протест і навіть на війну.

Українська Єврореволюція — урок для всіх диктаторів, такою була одностайна думка гостей. Урок того, що нікому не дано зазіхати на волю народу.

Тарасовими шляхами

Світлана ФЕЩЕНКО,
заввідділу роботи з об'єднаннями
“Просвіти”
Фото Ганни ОБОРСЬКОЇ

ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка спільно з Департаментом освіти і науки, молоді і спорту Київської міської державної адміністрації та Національним музеєм Тараса Шевченка провели XIII міський конкурс читців поезії Тараса Шевченка.

Участь у конкурсі взяли 23 київські школярі, переможці районних турів конкурсу.

Перше місце завоював Микола Волошин, учень гімназії № 283 Деснянського району міста Києва з літературно-поетичною композицією “Тарасовими шляхами”. Друге місце поділили Олександр Невзоров, учень середньої загальноосвітньої школи № 141 Дніпровського району та Родіон Пришва, учень гімназії № 153 Шевченківського району за читання вірша Лесі Степовички “Візьму твій біль собі”.

Чудовим виконанням композиції вразили глядачів тріо дівчат із СШ № 239 Оболонського району у складі Дарини Кузьміної, Марії Янюк та Анастасії Хмеленко.

Переможець конкурсу Микола Волошин

Поет Василь Василяшко нагороджує тріо дівчат з Оболоні

Шевченко прибув у Гнідин

Микола НЕСТЕРЧУК
Фото Олексія ЧЕРНЯХІВСЬКОГО

Дух Шевченка завжди жив у душах мешканців села Гнідин на Київщині. Славне 200-річчя Тараса Шевченка надихнуло гнідинців спорудити пам'ятник великому сину українського народу. За народною ініціативою створили оргкомітет і почалася реальна робота. Головою оргкомітету обрали відомого громадського діяча, мешканця с. Гнідин Олексія Черняхівського, голову контрольно-ревізійної комісії ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка, заступника голови Оболонського райоб'єднання “Просвіта” у м. Києві. Планом роботи оргкомітету передбачалися збір коштів,

архітектурно-художня сфера, інформаційне забезпечення, весь комплекс будівельних робіт.

Упродовж 2013 року на спорудження пам'ятника зібрали 262 тисячі гривень — напружена багатогранна робота завершилася успішно.

9 березня 2014 року пам'ятник урочисто відкрили. Свято розпочав голова сільської ради Олександр Лазаренко. Участь у святі взяли: Герой України, народний артист України Анатолій Паламаренко, народний депутат України Сергій Міщенко, поет Петро Засенко, мистецькі колективи з Києва та Борисполя, зокрема хор “Просвіта” Оболонського району Києва (художній керівник Раїса Марченко).

На урочистостях оголосили рішення сесії Гнідинської сільської ради про перейменування вул. Леніна на вул. Героїв Небесної Сотні, які пішли у вічність як Герої Шевченкової України, та провулку Леніна на провулок Юрія Вербицького.

Монолітним духом сприйняли учасники свята заповіт Тараса Шевченка і його слова для нащадків:

*Борітеся — поборете,
Вам Бог помагає!
За Вас правда, за вас слава
І воля святая!*

Як вірність заповітам нашого Генія на святі всі разом співали “Заповіт”.

Із духом і словом Шевченка будемо жити і перемогати.

Пам'ятник Пророку в місті Ізяславі

5 березня 2014 року у Хмельницькій області урочисто відкрили пам'ятник Тарасу Шевченку. Він розміщений у парку біля районного будинку культури, на вулиці Тараса Шевченка. Ізяслав став єдиним містом у Хмельницькій області, де на такому високому рівні вшанували пам'ять видатного поета, художника й пророка.

Віталій МІХАЛЕВСЬКИЙ,
голова Хмельницького обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка

“Понад 20 років я мріяв про пам'ятник Тарасу Шевченку. І нарешті ця мрія здійснилася. Саме наближення ювілею великого Кобзаря спонукало до активних дій. Громадськість міста підтримала ініціативу “Просвіти”. І найпалкіший відгук вона знайшла у керівництва району та міста Ізяслава”, — говорить голова Ізяславського районного осередку ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка Леонід Грозян.

Урочистості з нагоди відкриття пам'ятника Шевченку вітальним словом розпочав Ізяславський міський голова Валентин Паньковський. До учасників святкового зібрання звернувся перший заступник голови райдержадміністрації Юрій Патюк:

— Важко переоцінити постать Кобзаря для розвитку нашої культури, духовного відродження суспільства. Творчість Шевченка стала прикладом для багатьох поколінь українців, працювала на пробудження національної свідомості та формування державницького духу нації. Історія Української держави підтвердила погляди та переконання Великого Кобзаря. Українці постали як духовно багата, зріла європейська нація. Сьогодні через творчість Шевченка Україну пізнає світ, а його заклики до об'єднання досі працюють на консолідацію українського суспільства.

На святковому дійстві виступили також голова облоб'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка Віталій Міхалевський, голова районної громадської організації “Заповіти Кобзаря” Леонід Грозян, почесний громадянин Ізяславського району, член НСПУ Василь Кравчук, почесний громадянин Ізяславського району, художник Микола Ткачук.

Віталій Міхалевський від імені Центрального правління “Просвіти” та облоб'єднання відзначив найактивніших учасників зі спорудження пам'ятника, вручив їм “Кобзарі” Тараса Шевченка. А В. Ф. Розумному та В. М. Рожику

(скульптору) — медалі “Просвіти” “Будівничий України”.

Спільна справа зі спорудження пам'ятника Шевченка подружила два райони — Ізяславський Хмельницької області та Коростишівський Житомирської. Саме там із житомирського граніту заслужений художник України Віталій Рожиж виготовив пам'ятник Кобзарю. Поет зображений молодим, — таким він перебував на Поділлі 1846 року.

Право відкрити погруддя Тараса Григоровича Шевченка надали заслуженому працівнику культури, члену НСПУ, почесному громадянину Ізяславського району та міста Ізяслава Василю Кравчуку, художнику, скульптору, почесному громадянину Ізяславського району Миколі Ткачуку, учениці 10 класу Ізяславської ЗОШ І—ІІІ ступенів № 1, призеру Всеукраїнського конкурсу Малої Академії наук, присвяченого 200-річчю від дня народження Т. Г. Шевченка Анні Ляшук.

Благочинний Ізяславського округу Української Православної Церкви Київського Патріархату митрофорний протоієрей о. Володимир Ковальчук здійснив чин освячення. А присутні на заході поклали до підніжжя меморіалу живі квіти. Під час святкового дійства звучали пісні на вірші Тараса Григоровича та про нього у виконанні народного аматорського хору Клубівського сільського будинку культури імені Георгія Кірпи.

Зведення пам'ятника Тарасу Шевченку здійснили шляхом загальнорайонної толоки. Понад 120 підприємств та організацій і тисячі громадян переказували кошти, працювали безкоштовно, витрачали власний час. Голова районного осередку “Просвіти” Леонід Грозян створив громадську організацію “Заповіти Кобзаря” для координації робіт та акумулювання благодійних внесків для проведення опоряджувальних робіт і виготовлення пам'ятника. Списки благодійників протягом 9 місяців друкували в місцевій газеті “Зоря Надгориння”.

А вже 9 березня, у день відзначення ювілею, біля нового пам'ятника Шевченку відбулися літературні читання творів поета.

Анатолій ПОДОЛИННИЙ,
кандидат філологічних наук

Громадівці періодично збиралися в помешканнях Ф. Черненка, П. Куліша, М. Костомарова, В. Білозерського та ін., бували й у З. Недоборовського. Про кожного з названих тут, окрім останнього, можна знайти достатні свідчення в шевченкознавчій літературі. Т. Шевченко долучився до земляків-громадівців, повернувшись із десятирічного заслання.

З. Недоборовський познайомився з поетом через С. Гулака-Артемовського, бував у нього, тож і Т. Шевченко навідував його, приносив його малим донькам книжечки, малюнки, подарував їм свого “Букваря”.

Петербурзька громада української інтелігенції провадила помітну, постійно нарощувану освітню, культурну та видавничу діяльність, зокрема П. Куліш заснував друкарню, де видавав книжки рідною мовою. Подібні громади почали виникати і в Україні. Одним із їхніх досягнень стало заснування недільних шкіл, де молодь навчали читати й писати українською.

Таким чином, участь З. Недоборовського в діяльності громади мовить сама за себе: був він національно свідомим українцем, уболівав за долю народу, захоплювався геніальною поезією Тараса Шевченка.

З. Недоборовський брав участь у похороні поета в Петербурзі, а описів його запросили до опису Шевченкового майна, про що він через тридцять років повідав у спогадах, надрукованих у “Киевской старине” за 1893 рік. Можливо, до цього його спонукав М. Коцюбинський.

Незабаром після смерті поета, 1864 року, З. Недоборовський залишив Петербург і повернувся на батьківщину. Де саме замешкав він, невідомо. Відомо лише, що десять років, із 1883 до 1893-го, він працював засідателем дворянської опіки у Вінниці. Мав дружину, трьох доньок — Ганну, Олександру та Марію, і двох синів — Дмитра та Семирічного Євlampія. Уже першого року перебування у Вінниці З. Недоборовський запрошує 19-річного М. Коцюбинського навчати свого малого сина. Так почалося їхнє знайомство.

Тарас Шевченко і Михайло Коцюбинський на життєвому шляху Зосима Недоборовського

Ім'я Зосима Федоровича Недоборовського пов'язане з постатями Тараса Шевченка та Михайла Коцюбинського. З. Недоборовський — автор спогадів про Т. Шевченка, він відіграв певну роль у становленні письменника-початківця М. Коцюбинського, але, незважаючи на це, досі не зацікавив істориків літератури. Отже, якраз тепер з'явилася поважна нагода згадати це ім'я. Проте викласти більш-менш докладну біографію З. Недоборовського поки що неможливо: для цього не вистачає свідчень. Залишається зробити хоча б контурний обрис його життєвого шляху, визначити нехай скромний, але такий, що заслуговує на увагу, внесок до скарбниці національної культури.

Уперше він публічно проявив себе тоді, коли почав брати участь у діяльності української “Петербурзької громади”, яка постала в столиці Російської імперії з літа 1858 року. З. Недоборовський мешкав тоді у Петербурзі і служив у митниці комісаріатської комісії.

дру та Марію, і двох синів — Дмитра та Семирічного Євlampія. Уже першого року перебування у Вінниці З. Недоборовський запрошує 19-річного М. Коцюбинського навчати свого малого сина. Так почалося їхнє знайомство.

Найстарша донька Ганна зайшла вчительську роботу десь за Вінницею. У 1904—1913 роках вона була наглядачкою жіночого відділення Кам'янець-Подільського двокласного міського училища. За 1895 рік збереглася інформація про сина Дмитра, відставного прапорщика, який служив в Уланові Літинського повіту становим приставом. А Олександра і Марія, М. Коцюбинський і його сестра Ліда, шкільні товариші М. Коцюбинського Віталій Дзюбинський, Валерій Боржковский, Григорій Львович, ще дехто з молодих вінничан утворили своєрідне культурне коло, цікавилися художньою літературою, багато читали, зокрема й книжки, заборонені владою. Батько цієї родини, будучи бібліофілом, очевидно, не цурався молодого гурту. Назвати його причетним до формування національної свідомості М. Коцюбинського було б помилково. Ще підлітком, як він сам свідчив, Михайло дуже багато читав. Найбільше вплинули на

нього Марко Вовчок, Тарас Шевченко. Згадуючи часи спільного навчання, О. Саліковський писав: “Чим пояснюється пробудження в Михайла Михайловича цікавості до української літератури і до того настільки сильного, що воно визначило весь його дальший шлях, — я не знаю”. І все ж З. Недоборовський міг впливати на обдарованого юнака та його друзів: розповідав про Тараса Шевченка, інших відомих українських діячів, із якими зацікавився в Петербурзі, передав йому листи козацького отамана з Кубані, письменника Якова Кухаренка, з яким листувався у петербурзький період свого життя. На основі його розповідей М. Коцюбинський опублікував “Причинок до біографії Тараса Шевченка” в журналі “Правда” за березень 1891 року, зазначивши, що ці відомості він отримав “від одного старенького українця”, і наголосивши його українські переконання, бо ж міг написати: “старенького чоловіка” чи “вінничанина”. Через два роки З. Недоборовський і сам надрукував свої спогади про Кобзаря. Відтоді вони входять повністю чи в скороченому вигляді до різних шевченкознавчих видань.

Щодо Кухаренкових листів до З. Недоборовського, то вони зни-

кли якимсь чином у помешканні Коцюбинських. Зберігся лише один і був надрукований разом із невеличким нарисом М. Коцюбинського в журналі “Зоря” за 1892 рік.

Не слід забувати, що й сестри Недоборовські могли дещо пам'ятати про Кобзаря й ділитися своїми згадками з М. Коцюбинським, показувати дарованого їм Шевченкового “Букваря”.

З. Недоборовський ще у Вінниці став свідком швидкого зростання М. Коцюбинського як визначного українського письменника: у пресі з'явилися його оповідання “Харитя”, “Ялинка”, “Маленький грішник”, “П'ятизлотник”, “Ціпов'яз” та інші твори.

Куди подалася родина Недоборовських 1893 року, невідомо. Можливо, до Кам'янця-Подільського, адже місцевий краєзнавець Ю. Філь через більш як тридцять років спілкувався в ньому з сестрами Недоборовськими і записав від них цікаві спогади про М. Коцюбинського. Не було досі жодної публікації й світлина З. Недоборовського. Тепер вона віднайдена в архіві музею М. Коцюбинського у Вінниці, правда, в

дуже понівеченому вигляді, і ретаврована. Знімок цікавий: у центрі сидить, без сумніву, сам Зосим Недоборовський, зліва, можливо, одна з його доньок, чи не Марія, бо подібна до фотокартки молоді Марії, яку ми можемо бачити в альбомі “Михайло Коцюбинський. Життя і творчість у портретах, ілюстраціях, документах” (Київ, 1970), а справа, — можливо, син Дмитро. Фото це цікаве ще й тим, що на задньому плані видно невеличку будівлю, дуже схожу на повітку в садибі Коцюбинського, яка збереглася донині.

З. Недоборовському пощастило відчутти шевченківський дух у молодому Коцюбинському, побачити, як, незважаючи на жахливий, незбагненний трагізм нашої історії, Україна живе і народжує нових подвижників цього духу, видатних митців слова, немов заряджених сонячним вогнем любові до неї її найбільшого генія Тараса Шевченка.

«На всіх крутосхилах історії Кобзар був поряд...»

Анна МУКАН,
Фото Валерія ПОПОВА,
прес-центр Інституту філології

Ну що б, здавалося, слова...
Слова та голос — більш нічого.
А серце б'ється — ожива,
Як їх почує!.. Знать, од Бога
І голос той, і ті слова
Ідуть меж люди!
Тарас Шевченко

11 березня в Інституті філології Київського університету відбулося урочисте пленарне засідання і три круглі столи, присвячені феномену Тараса Шевченка в українській літературі, рецепції та перекладам спадщини Кобзаря і дослідженням молодих науковців у галузі шевченкознавства.

Хвилиною мовчання в пам'ять за загиблими героями Небесної Сотні, які полягли за волю й незалежність українського народу, розпочалося пленарне засідання Конгресу. “Тарас Шевченко своєю творчістю явив літературу нового типу, показавши, як палко можна любити Бога, як потрібно — добиватися волі та свободи, як сильно — любити свій та інші народи”, — сказав голова засідання, директор Інституту філології проф. Григорій Семнюк. І наголосив, як багато важила для Тараса Шевченка рідна мова, адже “саме в ній — духовний основи нашої нації — він бачив запоруку виживання і відродження українства”. На всіх крутосхилах

Сьогодні полум'яні вірші нашого Пророка звучать як ніколи по-сучасному. Пройшовши випробування століттями, вони й донині актуальні. У ювілейні шевченківські дні всесвітня наукова спільнота зібралася на Шевченківський міжнародний літературний конгрес.

історії Шевченко зі своїм “Кобзарем” був поруч — рятував, навчав і скеровував народ, тому нині вкрай важливо розуміти і дослухатися настанов і заповітів нашого Пророка. З цією метою на базі Київського університету створили Всеукраїнський навчально-науковий центр шевченкознавства, який має стати “ядром для вивчення Шевченка у стінах одного з найдавніших закладів вищої освіти в Україні”.

Із вітальним словом до “великої родини Тараса Шевченка” звернулася поетеса, заслужений працівник культури України Зоя Ружин. Від імені сільської ради Шевченкового (раніше — село Кирилівка) — “землі, де було завито пуповину Тараса” — Зоя Володимирівна подарувала Інституту філології почесну відзнаку Батьківщини Кобзаря, Тарасову вербу — гілку з дерева, посадженого 1850 року Шевченком на казахській землі, а також вишитий “Заповіт” письменника.

Українською мовою звернувся до учасників Конгресу шановний гість Інституту філології Посол Республіки Узбекистан в Україні Алішер Хабібullaєвич Абдуалієв, розповів про вшанування українського письменника в його країні. Так, од-

на з вулиць у Ташкенті носить ім'я Тараса Шевченка, на ній також знаходиться школа імені поета, панно з постаттю Кобзаря, викладеною мозаїкою, та відновлений 2002 року пам'ятник митцю. Нині з нагоди 200-річчя Тараса Шевченка в середніх і вищих навчальних закладах дружньої країни відбуваються читання поезій Кобзаря, які майже всі перекладені узбецькою мовою.

Про пророче Шевченкове Слово йшлося у доповіді директора Інституту Івана Франка НАНУ д.філол.н., проф. Євгена Нахліка. Він зазначив, що передбачення майбутнього було властиве для романтиків. Проте, якщо пророцтва А. Міцкевича для Польщі вже не актуальні, віщування О. Пушкіна здобувають таку якість на кожному новому витку російського самодержавства, то Шевченкові профетичні візії актуальні для українського народу постійно через невирішені соціальні та національні проблеми. Основне джерело пророцтва Тараса Шевченка — Біблія, а одна з головних іпостасей, у яких фігурує образ поета, — гнівний старозавітний пророк. Євген Нахлік нагадав про дискусію між Василем Шуратом та Іваном Франком, у якій автор “Зів'ялого лис-

тя” категорично не погоджувався з прирівнюванням Шевченка до пророка Єремії — “віщуна руїни та кари”, до якого вдався Василь Григорович. Доповідач зауважив, що обидві позиції надто категоричні, а сам він схильний бачити в образі поета напівмаски і Єремії, й Ісаї. Серед найяскравіших пророцтва Кобзаря Євген Нахлік називає повалення монархізму в Росії, знищення колоніального режиму 1991 року, появу українського антимесії та “розбрат між синами України — протистояння націоналістів і запроданців”. Наприкінці XVIII—XIX ст., коли у країнах Європи народ прагнув змін соціальної дійсності, поширювалася ілюзорна віра у можливість одномоментного перетворення суспільства. У це вірили французькі, польські, російські революціонери. У це вірив Тарас Шевченко. Однак у

реальній історії України, як і інших країн, визволення народу з-під диктаторських режимів виявилось багатоступінчастим процесом. “Тому на кожному з цих етапів активізуються пророцтва Шевченка”, — підсумував професор.

На пленарному засіданні також виступили членкор НАНУ, д.філол.н., проф. кафедри поліністики Ростислав Радишевський із темою “Шевченкіана діаспори” та доц. кафедри історії української літератури та шевченкознавства Світлана Задорожна.

Засідання завершилося літературно-музичною нотою: прозвучали вірші Тараса Шевченка у виконанні студентів та випускників Київського національного університету імені І. К. Карпенка-Карого, а також пісенна шевченкіана Народного ансамблю української музики Інституту філології “Роксоланія”.

Ганна ІВАНИЦЬКА, почесний член ВУТ “Просвіта”, член обласної ради “Просвіти”, м. Львів

Від свідомого дитинства я із Шевченком. Прийшла до нього, а точніше, привела мене до Т. Шев-

«Кобзар» у моєму житті

ченка моя матуся-просвітянка. Втомившись від цілоденної праці (а господарка була немала), особливо довгими зимовими вечорами матуся просила: “Дитино, почитай мені Шевченка”.

“Кобзар” лежав у нас на столі під образами, як свята книга. Читуючи його для матусі, я разом із нею плакала над долею Катерини, Нямички, Мар’яни, Оксани...

Я зростала із Шевченком і за його поетичними творами вивчала історію нашого народу, його звичаї і поразки, історію, написану кров’ю і болем, історію, осяяну героїзмом і змаганнями до волі.

Поезія Тараса Шевченка стала духовною потребою. Я читала й перечитувала її. Проста, гранично прекрасна, вона така була мені люба, що якось сама засідала у дитячій голівці. Багато її і досі в моїй пам’яті.

Перебуваючи у москальській спеціальній тюрмі НКВС у Казані, я відчувала брак Шевченка, його Слова. І коли нарешті мені дозволили написати листа матері, то перше, що я попросила надіслати, — це “Кобзар”. І коли книга нарешті потрапила мені в руки, радості не було меж! Тоді я знов читала його дівчатам-політв’язням з України, як колись читала матусі. Розповідаючи про Шевченка, я акцентувала їх увагу на тому, що він також, як і вони, сидів у москальських казематах за любов до України.

Будучи вже провідним спеціалістом конструкторського бюро з-ду “Кінескоп” у Львові, написала до стінної газети відділу статтю “Жінка у творах Тараса Шевченка-художника”. Газета ця засвітилася прекрасними кольоровими образами українських жінок,

і, звичайно ж, описом цих образів українською мовою.

Щотижневі політінформації я використовувала для просвітницької роботи з питань української культури, літератури. На одній із них розповіла працівникам про Тараса Шевченка-художника. Принесла альбом із деякими його мистецькими творами, це були переважно портрети. Спершу розповідала про життєвий і творчий шлях Тараса Шевченка, потім показувала і характеризувала портрети. Мені дуже подобається “Катерина” і “Казашка Катя”.

Образ “Катерина” відображає потоптану долю дівчини-українки і символічно гіркої долю України. “Казашка Катя” написана з такою любов’ю, що образ цей манить до себе.

Після тієї політінформації до

мене підійшов один із партійних функціонерів і запитав: “Где вы взяли эту книгу?” — “Купила в Каневі на Чернечій горі біля пам’ятника Т. Шевченкові”. — “А можно её посмотреть?” — “Звичайно, тільки не забудьте її мені повернути”. Книгу-альбом він віддав, та я зрозуміла, що він, і не тільки він, уперше почув про Т. Шевченка-художника.

Ось такий для мене Т. Шевченко. Я постійно живу з ним, бо це дороговказ, світло.

Шевченкове Слово повело молодь, студентство, школярів на майдани України до протестних дій супроти рішень злочинної влади на чолі з Януковичем. Українська молодь запалила вогонь свободи! Свободи слова, свободи вибору цінностей, за якими жити, розбудовувати й утверджувати нашу дорогу Батьківщину. Нехай полум’я цього вогню зігрівает серця всього українського народу в мирній боротьбі до перемоги! До перемоги добра над злом!

Шевченка ми розуміємо настільки, наскільки розуміємо себе

А. В. ЧЕРНИЧКО, директор Ордо-Василівської ЗОШ І—ІІІ ступенів Софіївського р-ну Дніпропетровської області

Наша доба прагне наблизитися до розуміння Шевченка. Щоб краще збагнути його як нашого сучасника, треба збагнути його як сучасника людей, проблем, суспільства його епохи. Великий Кобзар сам приходить у наш час. Але й ми повинні йти до нього. Тільки в такому випадку між нами глибшатиме взаєморозуміння.

В Ордо-Василівській загальноосвітній школі розкривається перед учнями безмежна глибина Шевченкового Слова, бо любов тут до поета невіддільна. У нас функціонує літературно-краєзнавчий музей Т. Г. Шевченка, який збагачує знання учнів, виховує справжніх знавців поетового слова. Цьогоріч йому виповнилося 25 років. Щорічно відбуваються заходи, присвячені Великому Кобзареві.

Починаючи з нового навчального року, провели урок “З Шевченком у серці”, учні переглянули фільм про життєвий і творчий шлях поета, провели конкурс на краще виконання поезій Великого Кобзаря. Переможцями стали учні Андрій Шанько (6 кл.), Павло Головицький (7 кл.), Катерина Динник (7 кл.), Тетяна Динник

(10 кл.). Бібліотекар школи Г. М. Звада підготувала виставку творів “Між нас тобі, Тарасе, жити”. У музеї поета відбулася виставка “Однієї книги” (“Кобзар” Шевченка різних років видання).

Відбувся брейн-ринг знавців творчості Великого Кобзаря.

Для учнів 5—8 класів провели свято “Вінок Великому Кобзареві”.

Учні 9 класу підготували проект “Поезія, народжена любов’ю” — і постав інший земний Шевченко зі своїми болями й невдачами.

Готуючись до науково-практичної конференції “Вічний, як народ!”, старшокласники більше дізналися про Поета, його ставлення до Бога, про Шевченка-художника.

2009 року до 195-річчя від дня народження Великого Кобзаря біля школи посадили вишневий сад. Минулого року, долучившись до учасників Всеукраїнської акції “Посади біля школи вишневе деревце! Вищийшій рушник Шевченкової долі вишневим цвітом на шкільних подвір’ях”, ми звернулися з проханням до всіх шкіл району взяти участь у акції.

Члени шкільного гуртка “Вишиваночка” готуються до виставки, присвяченої 200-річчю від дня народження Т. Шевченка, а ще вони вишивають рушник Шевченкової долі.

У лютому розпочався Шевченківський місячник. Відбули-

ся конкурси на краще виконання поезії Кобзаря, за творами малюнків поета, виконавців пісень на слова Шевченка, заплановано проведення вікторин, інсценізації творів поета, стіннівок, книжкових виставок.

Відбудеться традиційне свято “Посвята у кобзаря учнів 4 класу”. У рамках проведення обласного семінару з українознавства “Формування системи національно-патріотичного виховання та загальнолюдських цінностей засобами музейної педагогіки” заплановано проведення виставок: на Шевченківську тематику заслуженого художника України Ф. С. Панка, молодих художників краю Максима Дашенка та Єлизавети Івченко, а також виставка рушників Шевченкової долі шкіл району. Завершиться місячник літературно-музичною композицією “Ми тебе не забули, Тарасе!”. На ювілей шкільного музею ми чекаємо дорогих гостей: лауреатів Шевченківської премії Віру Вовк (Бразилія), Любов Голоту (Київ), шевченкознавців: Марію Прокопчук (Канада), Юрія Ткача (Австралія), Лесю Вірстак (Франція), Вікторію Сліпченко (Київ), випускника школи 1967 року письменника Миколу Абрамчука (Київ), та ін.

Це лише часточка тієї любові, яку ми віддаємо Тарасові Шевченку.

Шануймо рідну мову

Марія ПЕЛЕХ, відповідальний секретар Чернівецького обласного об’єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка

Стаття Дмитра Павличка, надрукована у “Слові Просвіти” (ч. 7 за 2014 р.) “І мову рідну любити!”, викликала потребу поспілкуватися з читачами.

Із чого починається любов до рідної мови? З любові до рідної неньки, до куточка землі, де ти народився, з пошанівку до дідуся, бабусі, з поваги до рідних, друзів. Бо все це називається національною культурою. І тільки будучи національно свідомою людиною, ми сповнимось любов’ю до материнської мови і виростемо патріотами своєї землі.

Стрижем нашої багатонаціональної держави мусить бути українська мова. Ось що сказав про це Дмитро Павличко: “Ця незбагненна душа нашої мови, як золотонаосна ріка виблискує хвилями народної пісні, перебивається в душі нації, творить почуттєву нерозривність українського серця й української землі”.

Проте ми виховали покоління людей, байдужих до рідної української мови. Згадаймо, як державними циркулярами українські школи ставали російськими, де українську мову вивчали за бажанням батьків. Коли з програми української літератури вилучали твори письменників, негодних владі. Штучно зробили уроки української мови й літератури нецікавими. Кількість годин на вивчення цих предметів виділялася мінімальна.

Дмитро Павличко: “...українська мова за останні шістьдесят літ різними антидемократичними заходами, напівтаємними розпорядженнями й циркулярами майже витіснена на своїй же землі з багатьох вищих навчальних закладів і з багатьох виробничих сфер, і з багатьох установ”.

Звичайно, любов до рідної мови прищеплюється з дитячої колиски, з матірньої пісні і бабусині молитви.

І це я можу сказати на прикладі власних дітей. Хоча знаю випадки, коли українськомовні батьки звільняли дітей від вивчення української мови лише тому, що це — “зайвий предмет, без якого можна обійтися”.

Ми сьогодні переживаємо те, що телевізійні канали майже російськомовні, російські книжки та газети витіснили українські, українська інтелігенція вважає гонором спілкуватися російською мовою.

Не може стояти осторонь цієї справи і Церква. Бо саме українською мовою в Україні має доноситися слово Боже до парафіян. І це не обговорюється. Проте Українська Православна Церква віками була на задвірках власного народу.

Роками в Україні принижували український народ. Але ми з вами виховали покоління небайдужої молоді. Бо саме вони, студенти, не витерпіли брехливих дій влади і вийшли на вулиці, щоб захистити власні права. Увесь світ із хвилюванням спостерігає за подіями, що відбуваються на українських майданах. Українському народові увірвався терпець, бо несила вже терпіти корупцію у владі, припинення мізерними пенсіями і зарплатами, безробіттям. Україною керувала купка дегенератів на чолі із “зеком” президентом. Український народ заявив своє прагнення жити за європейськими законами.

Чернівці не стояли осторонь у ці важливі для країни часи. Зі сльозами на очах ми спостерігали за чернівецьким Майданом, за колонами молодих протестувальників, які закликали не бути байдужими і виходити на вулиці. Корупція у владі досягла вершин народного терпіння. І це особливо було відчутно в освіті міста та області, де існувала повна зневага до вчителя. У міській освіті ім’я Василя Малишевського звучало як страшилка. Думаю, що не знайдеться серед освітян жодної людини, яка б сказала добре слово про цю “керівницю”.

Нарешті народ отримав конституційне право обирати собі владу. Дуже хочеться вірити, що до керівництва прийде молоде покоління, бо їм жити у новобудованій національній державі. Ми хочемо бути багатомовними та багатозначними, хочемо належати людству. Ми хочемо бути в його розумі не мертвою, а сяючою клітиною, а для цього ми повинні засвітитися любов’ю до рідної мови, до рідного народу.

Любов СНИСАР,
голова фонду Володимира Затуливітра,
фото Олександра КОВАЛЕНКА

Поет живе у пам'яті народній

Останнього дня цієї зими словобожани засвітили свічку пам'яті перед іконою Охтирської Божої Матері в Літературному музеї Володимира Затуливітра у школі села Яблучне Великописарівського району, відкритого на честь 70-річчя від дня народження поета.

Власне, ювілейні заходи почалися ще 27 лютого в Сумах, де Володимир Затуливітер закінчив Педагогічний інститут ім. А. С. Макаренка, а після служби в армії 13 років працював у редакції обласної газети. Саме на будинку редакції у центрі міста й відкрили меморіальну дошку поету (ініціатива Олександра Вертіля, голови Сумської НСП, коштом НСПУ та друзів Затуливітра). А в обласній бібліотеці відбувся літературний вечір-портрет. Його ведучий, голова Київської організації Спілки письменників Михайло Сидоржевський подякував друзям і землякам поета, які зібралися, щоб згадати свого дорогого товариша й видатного українського поета. Заслужена артистка Сумського муздрамтеатру Алла Ластовецька чудово прочитала поезії Володимира Затуливітра.

А 28 лютого у Яблучному сяяло ясне й тепле сонце, — саме небо вітало наше свято. На урочистому відкритті меморіальної дошки Володимиру Затуливітру, установленій на фасаді Яблучненської школи, всі підтримали пропозицію голови сільської ради М. Я. Гавриленка та голови райради В. Д. Гонтаренка присвоїти школі ім'я Поета. Сусід Затуливітрів Г. В. Дорошенко, давній друг Фонду і шанувальник поезії Володимира Затуливітра, підкреслив значення для держави розвитку української культури; сказав, що радий цим літературним заходам, які відбуваються нині у рідному селі; просив не забувати поєстою думки, викарбуваної на меморіальній дошці: “Моїм словам ще так багато справ”...

Сільський голова М. Я. Гавриленко, перерізавши стрічку, запросив гостей до музею. Він разом із директором школи Л. В. Ковакою доклали чимало зусиль, щоб облаштувати приміщення. Шафи й вітрини для музею закупили Г. В. Дорошенко.

Музей заснований ще 2003 року, відразу після загибелі поета в бучацькій хаті, де він жив. Сьогодні після двох пожеж і експонування у столичних музеях він відкрився у рідному селі. Його схвалили письменники з Києва, Сум, Харкова. Адже в експозиції представлено понад 500 одиниць зберігання, із них — 33 меморіальні речі; особисті документи Поета, рукописи, листи, книжки, багато подарунків, які дарували музею протягом 11 років його існування, багато фото різних періодів життя Поета. І все це оживлене барвистими рідними рушниками, вишитими й тканинами, а найбільшу увагу присутніх привернув авторський рушник Людмили Ключ за мотивами поезій Володимира Затуливітра. Багато тут і журналів, газет із публіцистикою Поета, як ось це інтерв'ю 1993 року “Болить Україна”:

— Найзлішою людиною стає тоді, коли вражено її амбіції. Як я вже казав, російська культура виросла на українському підґрунті. Змиритися

з тим, що тепер це родюче поле вирізано нашим сусідам, у силу імперського мислення, страшенно важко. Відтак те, що культуру необхідно плекати. Держава повинна виступати головним її дбайливцем, не вважаючи, проте, літературу і мистецтво своєю власністю, з якою можна робити все, що заманеться. Культура завжди насамперед національна. Без цього годі й мріяти про по-

вноцінну державність, досконале суспільство.

— Інтелігенція не є прошарком. Це — душа нації. Її формує сім'я, держава, історія, усе залежить від особистості.

Гарним подарунком до ювілею було відкриття Літературної студії імені Володимира Затуливітра у Великій Писарівці з ініціативи двох поетес: Ольги Котель-

нікової та її доньки Ірини Бережної, про що сповістила районна газета “Ворскла”, де не раз публікували їхні вірші, присвячені земляку. На Перших Яблучненських читаннях пам'яті Володимира Затуливітра, які провів київський поет Станіслав Бондаренко, Ольга Максимівна та її студійці читали свої твори. Найбільше порадував виступ школярів: Даші Будник, Віки Жадан, Тані Затуливітер, Олексія Коваленка, Тані Силиної.

У залі були присутні однокласники Володимира Івановича та родичі: рідна сестра Ніна Іванівна, двоюрідний брат Микола Коваленко з сім'єю та старенька няня маленького Володі Павлик Марія Сергіївна. Виступати вони соромилися, але допомагали і в облаштуванні музею, й тепло зустрічали гостей у себе вдома. Від Літературно-мистецького фонду Володимира Затуливітра всі одержали в подарунок його збірники поезії. Найбільше книжок подарували школі Фонд, Спілка письменників і поети зі Слобожанщини.

“Душа, не навчена боліти, — сліпа. Коли ж вона прозріла, мусить гостро й далеко — від найглибшої давнини аж поза завтрашні обрії, від тоненького всевитривалого корінчика озимини до виваженого руху космонавта в зоряних висях — бачити все диво історії нашого народу, величчю своєю звитягою, завзяттям і невичерпною снагою. Перед лицем такого народу не маємо права на жодну поблажку чи скидку на молодість, недосвідченість і т. п., не сміємо жити впівдуші, працювати впівсили, говорити впівслова”, — так говорив Володимир Затуливітер. Навчаймося любові й гідності у нашого поета.

Р. С. Музей Літератури Канівщини теж провів літературне свято поезії Володимира Затуливітра у Канівському училищі культури.

Учні Яблучненської школи з директором Лідією Володимирівною Ковакою читають вірші земляка. На сцені бачимо частину книжок, подарованих школі, та “Шевченкову зоряну рудню”, опубліковану напередодні у “Слові Просвіти”

СЛОВО Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА—2014

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617

на 1 місяць	10 грн	на півроку	57 грн 15 коп.
на 3 місяці	29 грн 40 коп.	на рік	113 грн 10 коп.

Ви — зі “Словом Просвіти”, бо це — Ваша газета!

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор

Любов ГОЛОТА

Редколегія

Любов ГОЛОТА (голова),

Ярема ГОЯН,

Павло МОВЧАН,

Олександр ПОНОМАРІВ,

Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора

з виробничих питань

Наталія СКРИННИК

278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар

Ірина ШЕВЧУК

Відділ соціальної тематики

Петро АНТОНЕНКО

279-49-47

Відділ просвітницької роботи

Надія КИР'ЯН

270-55-57

Відділ культури

Микола ЦИМБАЛЮК

279-49-47

Відділ коректури

Тетяна ЩЕРБАК

Ірина СТЕЛІМАХ

278-63-69

Комп'ютерна верстка

Ірина ШЕВЧУК

Володимир ЖИГУН

278-63-69

Черговий редактор

Надія КИР'ЯН

Бухгалтерія

279-41-46

Адреса редакції:

вул. Хрещатик, 10-Б,

м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net

http://slovoprosvity.org

http://prosvitanews.org.ua

Видруковано з готових фотоформ
у ТОВ “Поліграфцентр” у середу.

Загальний наклад у безрезні — 15 400

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.

Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

Марія ОЛІЙНИК,
м. Донецьк

Чорний четвер у Донецьку. Ще одна вбита українська душа

Проросійські сили 13 березня 2014 року повідомили про проведення із 18.00 на пл. Леніна мітингу “За єдину Україну”. І хоча інших повідомлень на цей час цього дня на дане місце не було, вже з самого початку проросійські активісти з георгіївськими стрічками атакували місце, де збиралися мешканці Донеччини під державними прапорами. Нас оточили міліціонери, але протягом мітингу проросійські бойовики закидали людей яйцями, пакетами з кефіром, камінням, картоплею, використовували газові балончики. Осатанілі бандюки горлали: “Донбас-Росія!”, “Путін!”, “Беркут!”, “Донбас-Крим-Росія!”, “Фашисти!”, “Янукович!”... І все це під державними прапорами РФ.

Жертви чорного четверга у Донецьку.
На передньому плані лежить Дмитро Чернявський

Коли мітинг закінчився, проросійські бойовики-сепаратисти прорвали оборону міліції, напали, збивали з ніг, били всіх підряд. Швидка не встигала розвозити непритомних людей по лікарнях. Прихильники Росії, Путіна і “Беркута” влаштували в центрі Донецька справжнє криваве побоїще, покалічили півсотні осіб. Серед них і координатор Красноармійського центру української духовності й культури “Джерело” Максим Потапчук, йому цеглиною розбили голову, а зваливши на землю, били ногами. Він досі перебуває в лікарні.

Молодого українського патріота донеччанина Дмитра Чернявського, студента 5 курсу Львівського національного університету ім. Івана Франка, убили на центральній площі Донецька на очах у міліції. 5 березня 2014 року йому виповнилося 22 роки. Вбили за те, що стояв під національним прапором, співав державний гімн України і захищав людей від проросійських відморозків. Мама Дмитра розповіла, що просила його не ходити на мітинги, боялася втратити єдину дитину. Вбивство сталося в автобусі міліції, куди вони впустили кілька десятків людей, щоб ті захистилися від озвірилих убивць із російським триколом.

Нелюди на очах міліції трошили в автобусі вікна, закидали петардами й димовими шашками, труїли з газових балончиків, потім вбивці увірвалися до автобуса, зарізали Дмитра, жорстоко побили інших і спокійно вийшли. А міліція навіть не поворухнулася!

А в цей час оскаженілий, агресивний натовп верещав: “На коліні, бандери!”, “Фашисти!”. Міліція умовляла жменьку наших хлопців стати на коліна і покаятися. Ці фото та відео облетіли всі світові ЗМІ. Як з’ясувалося, Дмитра заточкою проткнув кримінальний авторитет на кличку “Кат”. Усі роки української незалежності донеччанам вбивали в голови, що якщо фашизм, то тільки український. Дійшло до того, що досить заговорити українською чи прийти з державним прапором України, все — ти фашист. Тому ця знавісна кримінально-російська гопота готова вбити будь-яку мирнолюбну людину з криком “Фашисти!”, не замислюючись, що саме вони, гопники, і є фашистами.

Ось так зарізали молодого українця, людину, яка всупереч пануючому владно-великодержавному російському шовінізмові партії регіонів виросла на Донеччині патріотом України. Ніхто вже не зможе повернути єдиного сина батькам, але ми можемо допомогти хоча б матеріально. Ось номер картки його матері Людмили в Приватбанку № 6762 4685 0316 7458.

За роки незалежності проросійська донецька влада не змінилася: як була, так і залишилася наскрізь пронизана метастазами великодержавного шовінізму. Цей владний совок був і залишається націлений на знищення

всього українського: мови, культури, історії. Сепаратизм опирається на совково-кримінальну ментальність і абсолютне невігластво. Владна п’ята колона з партії регіонів на Донеччині повністю контролює ідеологічну, освітню, культурну, інформаційну сфери нашого життя. Розгул сепаратистів, напади на активістів Донецького євромайдану почалися ще 19 січня цього року. Правоохоронні органи усунулися від захисту мирних громадян, і все

проводять свої збіговиська під державними прапорами РФ незареєстровані громадські організації “Народное ополчение Донбасса”, “Оборона Донецка”, “Патриотические силы Донбасса”. Ними керують з офісу Донецької обласної організації партії регіонів (бул. Шевченка, 2). Ще одна організація, “Донецька Республіка” (знята судом із реєстрації, а на 5 керівників відкрито кримінальну справу за ст.109 та 110 КК України за дії, спрямовані

Згорьовані батьки на могилі сина

закінчилося вбивством і жакливим побоїщем 13 березня за повного потурання влади та міліції!

У зв’язку з трагічними подіями, які сталися під час мирного мітингу того дня, проросійські сили кількох організацій звернулися до Донецької міськради з вимогою у судовому порядку заборонити шовіністичні мітинги як злочинні зборища, які були заявлені на 15 та 16 березня 2014 року під державними прапорами РФ. Їхня мета очевидна — розпалювання міжнаціональної ворожнечі, закликати несвідомих до повалення державного устрою України, виловити активних учасників мітингів “За єдину Україну” і по-бандитському розправитися з ними. Проросійсько-кримінальні елементи готують ґрунт для громадянської війни. А

на повалення конституційного ладу та посягання на територіальну цілісність України), та партія Вітренко, КПУ, “Руський блок”, різноманітні козачки та заїжджі гопники з Ростова вже не вперше нападають на Донецький євромайдан, влаштовуючи поножовщину.

Однак Адміністративний суд відмовив Донецькому міськвиконком у задоволенні нікчемного позову. Основним аргументом у позові було те, що ці вісім заявників мітингів мають протилежні політичні погляди. Насправді вони у суді це спростували.

У день похорон Дмитра кримінальне збіговисько пішло штурмувати СБУ. Вони вибили вікна, двері, висунули начальнику ультиматум: за 24 години доправити в Донецьк Губарева — і

пішли далі штурмувати управління міської міліції, де теж в ультимативній формі зажадали повернути їм Губарева та звільненого генерала Романова.

16 березня ситуація повторилася, але вже з вимогою референдуму, і знову — “свободу “народному” губернатору Донеччини Губареву”. А потім народні ополченці почали громити, трошити приміщення обласної прокуратури, вивісивши на ній замість державного прапора прапор РФ і Донецької Республіки, потім те ж саме здійснили в обласній СБУ, дорогою захопили приватний офіс фірми “Індустріальний Союз Донбасу”, до якого причетний голова Донецької обласної державної адміністрації Сергій Тарута, і посунули знову на штурм Донецької облдержадміністрації.

17 березня з 12.00 знову штурм ОДА. Перевіривши, що повідомлення про їхній штурм не було, спробувала з’ясувати в міліції, чому вона не заарештовує цих проросійських козаків і молодчиків. “У нас усе під контролем”, — почула у відповідь.

Лише потім дізналася, що чотирьох осіб — “активістів” мітингу з цієї проросійської зграї (з Макіївки, Горлівки, Слов’янська), приймала якась робоча група облради під керівництвом заступника Донецької облради Кравцова, голови постійної комісії Миколи Загоруйка і керуючої справами Світлани Донецької. Там відбувалося узгодження їхніх спільних подальших дій. І жодних питань щодо їхніх неправомірних, протиправних і кримінальних дій.

Проросійські гопники у Донецьку подають заяву місцевій владі на проведення своїх “заходів” на площі Леніна, а насправді вони розгулюють вулицями, причому ДАІ перекриває для них вулиці замість того, щоб їх зупинити. Вештаючись по Донецьку, вони лякали людей, дітей, вдавалися до кримінальних злочинів, закликаючи Путіна ввести російські війська. Місцеві правоохоронці дивилися на все це крізь пальці, а міськ- та облрада, що майже на 100 % складається з членів ПР, зустрічає цих проросійських босяків, безвідмовно задовольняючи їхні ультиматуми.

Тож тим, хто вестиме слідство у справі кривавої розправи над

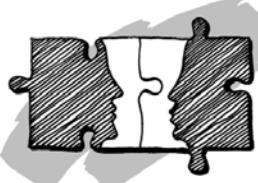
мирними мітингувальниками, треба ретельніше вивчати роль донецької влади у цих заворушеннях. Бо насправді Дмитра вбивав не тільки “кат” із заточкою в руці, а й секретар Донецької міськради Сергій Богачов. Це він кричав про 700 неіснуючих “бойовиків Майдану”, які їдуть громити наше місто; його вбивав народний депутат Микола Левченко, який демонстрував свою ненависть до української мови й цинічно звинувачував українців у фашизмі; його вбивав і голова Донецької міськради, який, маніпулюючи цифрами, передавав інформацію у ЗМІ, скільки область перераховує коштів у державний бюджет, “забуваючи” сказати, скільки дотацій отримує; вбивав його і знятий із посади голова Донецької ОДА Андрій Шигацький, якого обрано 3 березня головою облради.

Партія регіонів дозволила гопникам, озброєним палицями, заточками, спокійно гуляти містом і під приводом боротьби з “фашизмом” безкарно бити людей.

Убивали його сотні журналістів провладних ЗМІ, які озвучували нісенітницю владі. Педагоги шкіл, які на виборах стають членами виборчих комісій і за кількості гривень фальсифікують вибори на догоду “хазяїв життя”. Те саме стосується частини викладачів вишів... Усі вони внесли свою чорну лепту у смерть Дмитра, тому мусять відповідати, якщо не кримінально, то хоча б морально. А поки що українські громадяни в Донецьку є свідками і жертвами всездозволеності, агресії, дикого озлоблення, хамства і методично-цілеспрямованої підривної роботи проти влади у Києві. Користуючись інформаційним вакуумом, регіонали починають мобілізацію свого електорату під фальшиво-цинічними лозунгами щодо загрози українського фашизму. У цьому їм допомагають і російські телеканали.

Тож до трьох вбитих кривавим режимом Януковича у Києві з Донеччини: **Володі Наумова, Івана Пантелєєва, Сергія Бондарєва** додалася ще одна безвинна молода українська душа — убитий уже за нової влади, але тим же режимом у Донецьку — **Дмитро Чернявський**.

Хто зможе нарешті навести порядок на Донеччині?

Микола ЦИМБАЛЮК
Надія КИР’ЯН
Фото Ганни ОБОРСЬКОЇ

Просвіт'яни: «Україна в небезпеці!»

Павло МОВЧАН, голова ВУТ
“Просвіта” ім. Т. Шевченка:

— Застосування цинічно-грубої військової сили Росії в Криму і на частині материкової України стало продовженням, але іншими засобами, давно веденої Москвою прихованої економічної, інформаційної, дипломатичної, мовної, культурної, політичної війни проти нашої держави. Ми постійно на зв'язку з нашими просвіт'янськими осередками. Про те, що там відбувалося і відбувається, знаємо не лише зі скупих інформаційних повідомлень, а безпосередньо від українців-просвіт'ян із Керчі, Сімферополя, Ялти, Севастополя та інших міст і сіл півострова. Крим, який проголосує за приєднання до Росії, буде приречений надовго залишитися залежним і безправним анклавом Росії.

Не забігатимемо наперед із прогнозами, бо сценарій, заздалегідь виписаний Кремлем, може отримати зовсім інший розвиток, навіть за умови найганебнішої фальсифікації так званого референдуму. Однак аналізуючи передумови відкритої військової агресії Росії, мусимо визнати у зв'язку з цим безпорадність і фактично антиукраїнську спрямованість усіх попередніх наших президентів і урядів. Леонід Кучма виступав за те, щоб Київ не дратував Москву. І навіть Ющенко нас переконував, що в Україні кожен може розмовляти здоров'ям (на практиці — ігноруючи державну мову), якою кому заманеться, а щодо єдиної Української Церкви це теж, мовляв, не так важливо для єдності й соборності нашої держави. Усе це призвело до того, що здатність національної держави, яка могла б захистити інтереси своїх громадян, є досить невеликою, а в деяких випадках просто аморфною.

У цій важкій ситуації мені найбільше не хотілося б вдаватися до критики тимчасового уряду країни. На його долю, як і долю всього нашого народу, зокрема громадян Криму, випали важкі часи. Перед існуючою загрозою ми найгостріше потребуємо єдності і “єдиномислія”, як писав Шевченко. І при цьому пам'ятаймо, що втрата Криму — це не просто втрата для української територіальної цілісності. Бо вона тягне за собою кілька проблем, що пов'язані з поверненням України в зону російського впливу. Заволодівши Кримом, Москва диктуватиме свої умови постачання газу, використання приморського шельфу, морського судноплавства тощо. Важлива повітряна магістраль через Крим на Схід для України теж опиниться під контролем Росії або й узагалі буде перекрита. Окупація Криму росіянами стає реальною, а не метафоричною, міною уповільненої дії під Україною. Росія, як показує багата на драматичні сторінки наша історія, використовуватиме проти України все, що тільки зможе. І ні Європа, ні США за нас не воюватимуть, не проливатимуть кров за волю українців, тим більше, що ми не є ні членами Євросоюзу, ні членами НАТО. Навіть фінансово-економічні санкції США проти Росії більше скидаються на погрози пальчиком Путіну, який загрався у війну, ніж реальні дії: міжнародний капітал інвестував в економіку Росії мільярди й мільярди коштів і нізачо не захоче їх втратити. Це треба усвідомлювати. Як і те, що всі ці міжнародні договори, насамперед гарантії Будапештського меморандуму, як показує дійсність, залишаються на папері і не можуть нічого гарантувати. Єдине, що може зупинити Москву, це жорсткий полі-

Відкрита військова агресія “братньої” Російської Федерації проти України, здійснена в Криму за допомогою п'ятої колони, про яку так давно і багато говорилося, неодноразово попереджали уряд і Верховну Раду представники різних проукраїнських політичних сил і громадських організацій, зокрема, “Просвіти”, поставила Україну і весь світ перед здійсненим фактом. Юристи-міжнародники, експерти і політики різного штибу в міру своєї компетентності можуть порізно кваліфікувати це давно підготовлюване Москвою збройне віроломство проти демократичної і незалежної України, але й вони змушені визнати очевидне: це війна путінської Росії проти Української держави і її народу.

У зв'язку з цим напередодні фарсу з кримським референдумом, що мав стати нібито правовою підставою, хоч і заднім числом, для початку вторгнення Збройних сил Росії в Україну, Центральне правління Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Г. Шевченка провело екстрене засідання. На ньому просвіт'яни висловили свою оцінку і ставлення української громадськості до кримських подій.

тичний і відчайдушний збройний опір російському агресору. Тому мусить бути оголошена справді загальна мобілізація, яка стосуватиметься не лише наших Збройних сил чи Національної гвардії. Війна є війною, не приховуємо цю гірку правду перед народом!

Володимир ПРОЦЕНКО, голова Севастопольської “Просвіти”:

— Кілька години тому я приїхав у Київ, евакуювавши із Севастополя своїх дітей. Тут, далеко від Кримського театру воєнно-окупаційних дій, людям важко зрозуміти, що насправді там відбувається. Скажу лише про свою родину. Дійшло до того, що мою доньку-другокласницю почали бити діти з її школи тільки за те, що вона розмовляє українською. Про те, що в Криму відключені українські телеканали, ви знаєте. На російських і місцевих телеканалах нагнітається наклепницька, профашистська пропаганда, валом іде інформація про українців як бандерівців, фашистів, хоча насправді путінські емісари і окупаційні війська поводитимуться як неофашисти. Почали зникати наші активісти. Рвуть українські паспорти. Ходять по квартирах, якщо ти українець і не приховуєш цього, відбирають житло і виганяють власника. Нині в Криму можна поплатитися здоров'ям, а то й головою, якщо ти просто розмовляєш українською мовою.

Наприклад, наш кримчанин-активіст Ігор Кирищенко зараз на Майдані, його квартиру зайняли люди з Москви, що приїхали воювати в Україну. Проукраїнські севастопольці провели мітинг, у якому взяли участь до півтори тисячі осіб, ухвалили резолюцію про те,

що Крим — невід'ємна частина України. Резолюцію потім надрукували. Після мітингу на нас налетіли проросійські з російськими триколорами і почали бити українців, серед яких було багато жінок, старих, дітей. Міліція стримувала нападників, але марно. Іде справжня, відверта, повномасштабна війна проти українців. Не самих кримчан із українцями, а путінських молодчиків проти українців Криму. Треба все називати своїми іменами.

Дикості окупантів і їхніх приспінників немає меж. На офісі нашої “Просвіти” в Севастополі висів український національний прапор. Російські молодчики-штурмовики його зірвали й порвали. Бандити почуваються на нашій території повністю безкарними, навіть не приховують цього.

Ми розуміємо, що результати референдуму вже визначені Путіним. Українці, татари і всі, хто не поділяє кримської кримінально-авторитарної і такої ж влади з-за кордону, проти антиконституційного референдуму. Але мені прикро і боляче усвідомлювати, що вони так і не змогли достукатися до найвищих державних очільників України, які мали б у цій драматичній ситуації для країни і народу діяти швидко й ефективно. Найдорожче — час — вони змарнували.

Георгій ФІЛІПЧУК, доктор педагогічних наук, член-кореспондент АПН:

— Одна з причин, які призвели до кримської кризи й окупації півострова Росією, — нехтування українською владою впродовж усіх 23 років незалежності таким важливим чинником, як етнополітика.

Звернення Центрального правління ВУТ «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка

Україна в небезпеці: загрожена не лише її територіальна цілісність, а й її незалежне існування, загрожена вся українська спільнота, яку може спостигнути доля волелюбних чеченців. Багатолітні зусилля путінської Росії щодо денационалізації України з наступним її легітимним приєднанням через продажних депутатів Верховної Ради України до нової імперії були зірвані Майданом. Ось чому в Росії опинився Янукович з усією своєю камарильєю. Ось чому нині окупований Крим. Ось чому Путін не визнає легітимності уряду Української держави, обраного Конституційною більшістю Верховної Ради України.

Реальна загроза винародовлення України стукає у двері наших домів. Усвідомлюючи всю реальність загрози перетворення України на “велику Чечню”, за висловлюваннями російських політехнологів, Центральне правління ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка звертається до Верховної Ради України з нагальними вимогами:

1. Оголосити всезагальну національну мобілізацію українського народу для спротиву окупантам України.
2. Розпочати всеукраїнський збір коштів на рахунки Нацбанку України для підтримки Збройних Сил України.
3. Денонсувати так звані “харківські угоди” щодо базування Чорноморського флоту Росії на території України.
4. Оголосити В. В. Путіна ворогом № 1 в Україні.
5. Так звану російську еліту, яка підтримала ініціативу війни Путіна щодо окупації України, оголосити персонами нон-грата в Україні.
6. Негайно вжити заходів для інформаційної безпеки України.

13.03.2014 р.

м. Київ

А вона надзвичайно важлива складова загальної політики держави, гарант її стабільності й соборності. У зв'язку з цим пригадую репліку Ван дер Стула, генерального секретаря Ради Європи. Він зауважив українцям, — не українофобам, а одержимим українською ідеєю і жертвності заради України і які час від часу презентують українську велику політику в європейських інституціях:

— Ви завжди на європейській і міжнародній арені вболіваєте за національні меншини. Але я ніколи не чув, щоб ви вболівали за українців в Україні.

Що він мав на увазі? Не має дискретності впродовж останніх століть. Недавно в Кракові, буквально напередодні російської агресії я виступав у Ягеллонському університеті. І гздував перед академічною наукою Польщі таку річ, що завжди українці стають не суб'єктом політики, а об'єктом. І навів приклад: ще до початку Першої світової російський цар Микола II мав оголосити війну Європі, якщо буде відкритий український університет для українців у Польщі. Нагадую: це відбувалося 100 років тому. А потім була категорична заборона всієї нечисленної української преси на теренах усіх українських губерній; так само заборонено було будь-яке вшанування роковин Тараса Шевченка. Між 1914-м і 2014 роком можна провести аналогії.

Я хотів би звернутися до українців. Пам'ятаєте, з яким політичним розмахом у Києві відбувалося пишне вшанування Столипіна, за яке так ратував не один сумнозвісний Табачник. Тоді ніхто не сказав, що саме Століпін 1910 р. як жорстокий сатрап українського народу заборонив усі українські організації, які не працювали на ідею “єдиної і невіддільної”. Виходячи з цього, без емоцій обґрунтовуючи свою позицію, як говорили філософи Памфіл Юркевич і Григорій Сковорода: “Лише філософія серця є істинною, бо все решта — в голові, є надумане і невідомо від кого”.

Щодо кримської ситуації — тут досі не казали правди: ні в шустерівських програмах, ні з трибуни ВР. Ми не можемо гідно відповісти на звинувачення у так званій насильницькій українізації. Хоча ситуація тут діаметрально протилежна тій, яку подає Москва і її емісари в Україні. За фактами далеко ходити не треба. Що стосується Криму, то звернімося до перепису населення 2001 р. Там мешкало 576 тис. українців, а й визнали рідною українську, і ще 300 тис. наших одноплемінників, які сказали, що їхня мова російська. Отже, насправді етнічних українців там майже 1 млн!

Як ми подбали і захистили інтереси наших братів? У Криму за ці 23 роки зробили лише один крок до задоволення їхнього природного й

конституційного права. Тоді в Сімферополі відкрили прекрасну українську гімназію. Нашій інтелігенції разом із кримськими українцями вдалося реалізувати цю унікальну річ. Охочих віддати своїх дітей туди на навчання було багато: це не лише українці, а й татари, росіяни, євреї, вірмени, караїми, греки...

Ось у якому напрямі треба було працювати Міносвіти, щороку відкриваючи подібні школи чи гімназії в Керчі, Джанкої, Феодосії, Судакі, Севастополі... Уявімо собі, що сьогодні ми мали б два покоління українців, вихованих у національному дусі. Нам би сьогодні не треба було сподіватися на зруйновані агентства Москви Збройні Сили України, на загальну мобілізацію. Бо сила духу — це інший вимір сили, ніж сила зброї. За таких умов громадсько-державний діалог мав би зовсім інший, конструктивний характер.

...Але повернуся до свого виступу в Кракові (нагадаю: це був початок листопада). Закінчуючи виступ, я тоді сказав, що мене дуже турбує ситуація в Бахчисарай, яка нагадала справжню велику війну. Вона мене налякала більше, ніж будь-яка війна чи сутички в Сімферополі чи Севастополі. Кілька слів передісторії. У великій школі Бахчисарая відкрився новий клас. Він називався літерно “1-У” — 1-й клас з українською мовою викладання. Люди мало не взялися за зброю, щоб захистити своїх 8—10-літніх дітей, які хотіли і мали право навчатися українською мовою у Бахчисарай.

Коли ми говоримо про проблеми українізації, то я б хотів сказати: легальні 576 тис. українців Криму сьогодні мають де-юре 0, 2 % (!) учнів, які мають викладову мову українську. Зазначаючи у Зверненні Центрального правління Товариства “Просвіта”, що “Україна в небезпеці!”, то це не є перебільшенням. Але й мусимо назвати одну жахливу річ: сьогодні в Криму, в ХХІ столітті розпочався нечуваний етноцид українства. Після голодоморів 1921—1922-го, 1932—1933 років у Криму Москва знищила сотні тисяч безвинних людей-трударів, насамперед українців. Це при тому, що ще в ХVІІІ ст. у Криму, за даними турецького історика, українців було щонайменше 660 тис., татарів 120 тис., із яких 85 тис. становило військо. Чи знають про це сьогодні не лише кримчани, а й українці континентальної України? Щодо Москви, то доводити їм очевидні речі марно.

Але 45 млн українців принаймні мають право знати правду. Не з російських зомбоящиків, а з нашого національного теле- і радіоефіру. Насамперед про те, що ж відбувається у Криму. Це по-перше. По-друге, ми маємо національну мобілізацію зовсім не ту, про яку постійно розповідає ось уже півмісяця секретар РНБО Парубій. Нам потрібна та мобілізація української

нації, за яку виступає “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, де всі, хто може тримати прапор, хто може сказати слово, хто зброю, хто економічно вносить свою лепту не просто заради виживання нації, а для формування того іншомірного імунітету задля перемоги і національного ствердження. До дня сьогоднішнього ми формували імунітет тільки як вижити, як зберегти себе. Настав час, коли мусимо говорити саме про цю позицію. По-третє, підтримую ідею всенародного збору коштів. Для підтримки Українських Збройних Сил. Але не забуваймо про морально-інтелектуальний капітал — національну освітянську еліту, яка здатна порозумітися з нечисленною російською “елітою”. Приклад показали кілька українських університетів, які безпосередньо звернулися до російських університетів. Будьмо свідомі того, що епідемія агресивної російської шовіністичної зверхності і вседозволеності вразила не всю Росію.

Кирило СТЕЦЕНКО, голова Київського міського об’єднання “Просвіти”:

— У мене є книжка “Информационно-психологическая и психотропная война”, видана у Мінську 2003 року. Тут Росія публікує всі російські проблеми в постіндустріальній епосі. Ідеологічно проглядається проблема Росії в планетарному змаганні цивілізацій, де вона відчуває, що буде змушена наздоганяти і залежати від США. Це певна національна імперська стратегія — творити світ за власними цінностями, власними підходами, щоб бути світовим лідером, володарем світу. В Оруела в романі “1984” описана та модель, до якої прагне Путін: Євразія, коли Росія займає всю Європу і від Ла-Маншу до Берингової протоки, англосаксонський світ і третя країна — це Китай. Ми зараз бачимо фантастичні потуги Путіна щось зробити у цьому напрямі.

У цій книжці, яку я анонсував, сказано: “Страны, проигравшие информационную войну, проигрывают ее навсегда. Возможные шаги по изменению ситуации, которые сами по себе требуют колоссальных материальных и интеллектуальных затрат, будут контролироваться и нейтрализоваться победившей стороной”. У пізніших моментах є цікаві речі, які стосуються культурної війни. Аналіз майбутньої коаліції світу, яка полягає в конкуренції цивілізацій і культур.

Жак Ланг, міністр культури Франції цасів де Голля, розмірковує не просто з приводу інформаційної війни, а культурної війни. Програна культурна війна призводить не просто до втрат впливів, а до неопозбного почуття сорому за себе й за свою культуру. Коли ми говоримо про інформаційну війну, то бачимо тільки видимі верхню частину айсберга. І ця безпорадність мас-медіа, політиків — одна з проблем, що люди не розуміють, у чому полягає суть інформаційних воєн, їхніх принципів.

Путін — фан і учень російського політолога Александра Дугіна. У підручнику “Основы геополитики” 2000 року Дугін пише таке про Україну: “Самостоятельное существование Украины, особенно в современных границах, может иметь смысл только в качестве санитарного кордона, так как противоположные по геополитической ориентации элементы не дадут этой стране присоединиться ни к восточному, ни к западному блоку. То есть ни к России, Евразии, ни к Центральной Европе. Существование Украины в нынешних границах и в нынешнем статусе суверенного государства тождественно нанесению чудовищного удара по геополитической безопасности России, равнозначного вторже-

нию на ее территорию. Дальнейшее существование унитарной Украины недопустимо...”

Тому дуже дивними видаються висловлювання з приводу того, яку помилку зробили Верховна Рада і революціонери, що скасували закон Ка—Ка і таким чином спровокували “бідних” кримчан російського походження на те, що в них немає іншого виходу, окрім відділятися і просити Путіна захистити їх. Ми розуміємо, що це брехня. Але проблема в тому, що українці дали себе спровокувати, і Турчинов одразу наклав вето. Тобто йдеться про певні факти, але не йдеться про інтерпретацію дій цих фактів. І за цим поверховим шаром певних вчинків та інформації, яку повідомляють у газетах, невидимий шар, який базується на певному світогляді, на цінностях, які заховані в нашій культурі, на ідеології, якої в нас немає прийнятої, і на психології, і нашої, і іншої. Тобто Україна виявилася надзвичайно наївною саме до сучасної інформаційної війни, яка включає в себе щонайменше 5 рівнів: інформаційний, психологічний, ідеологічний, культурний і світоглядний. І “Просвіті” як інформаційній організації доведеться брати на себе цю функцію, щоб закласти фундамент, іти наперекір твердженню, що країна, яка прогала інформаційну війну, прогала її назавжди. У нас потужна метафізична і ціннісна база. Ми маємо такого геніального інфор-

правди, на відміну від росіян, у яких правда сили. І правда завжди пермагає.

Арсен ЗІНЧЕНКО, доктор філософських наук:

— Зараз працюю над документами XVIII століття. Це післямазепинська доба. Дуже багато паралелей із нинішнім часом. Уся пропаганда Петра I, антиукраїнська, антимазепинська, була побудована на нахабній тотальній брехні. Цю брехню ми спостерігаємо і в наступних століттях аж донині. Є часові модифікації. Поширювачами цієї тотальної брехні були протопопи Филімоновичі, Лазарі Барановичі, Інокентії Гізели та ін. Православна Церква не виступала духовним провідником українського народу аж до XX століття.

У часи Хмельницького митрополит зустрічав Радзівіла, який учинив погром Києва. І тільки в XX столітті з’являється власне Українська Православна Церква. 19 березня виповнилося 150 років із дня народження ідеолога українського православного церковного руху убієного Василя Липківського. Треба обов’язково включитися у відзначення цієї дати.

Нам необхідно відмовлятися від брехні. Ми самі не усвідомлювали, що брали участь у цій брехні. Хто розробив концепцію Російської імперії? Безбородько. І турецькі франти, і заходи проти Швеції — це все Безбородько. Серед українців були запорозці, це простежується з XVIII

лянство віддали на відкуп комуністам. Тому треба ґрунтовно переглянути, осучаснити нашу роботу, спираючись на молодь.

Заяву Центрального Правління “Просвіти” я підтримую.

Іван ЮЩУК, професор:
— Скасування закону “Про засади державної мовної політики” — це не причина, а тільки зачіпка. Відразу було заявлено, що ми повертаємося до радянського мовного закону, де не було жодних утисків російської мови, і ухвалимо новий закон про мови. Україна і за царизму, і в Радянському Союзі була колонією: і силові структури, і призначення керівників — усе було в руках у метрополії. З України для метрополії викачували все, що могли.

А Янукович готував Україну до скасування незалежності. Він роззавлявав армію, ставив на чолі силових структур не українців і навіть не громадян України. Коли Януковичу це не вдалося, Путін розлютився, що його план зірвався. Нам треба чинити так, як казав Шевченко: “А на москалів не вважайте — у нас народ і слово, і в них народ і слово”. І нам треба вже раз і назавжди порвати з тим братерством, бо ніякого братерства немає і не було, є інтереси. Це повинен зрозуміти наш народ. Треба донести правдиву інформацію, а на сході і півдні інформація була повністю заблокована — не лише за Януковича, а й за Ющенка. Я був і в Одесі, і в Херсоні — там нічого українського не було: ні телебачення, ні газет. “Просвіт” треба думати насамперед про те, щоб поширити правдиву інформацію на схід і південь.

Люди вже починають потроху прозрівати. Але ні жменька тих, що тут збиралися, ні навіть наш уряд без опертя на народ нічого зробити не може.

Щоб нас не лякали націоналізмом, слід пояснювати, що націоналізм — це патріотизм.

Ярема ГОЯН, письменник:

— Ми проводимо це екстрене засідання у непростий час, обговорюємо Звернення “Просвіти” у прямому ефірі, посилаємо до людей, шукаємо оптимістичного виходу з непростішої ситуації. В нашій історії були помилки, але сьогодні треба показати, що в країні є влада. Приїхав наш просвітянин, журналіст Володимир Проценко з найгарячішої точки — з Криму, привіз своїх дітей, щоб їх зберегти, і вертається до боротьби.

Коли роззаволювався Радянський Союз, голосували за українську незалежність 92 % мешканців. Яка була українська сила! У Криму голосували також. Коли сотні тисяч стояли на Майдані — це була сила. Ми бачимо сьогодні героїчну поведінку наших офіцерів у Криму — і вони сила! Наш прем’єр нині зустрічається з президентом Америки — це дуже знаково. Уся Європа стоїть за Україну. Сьогодні Україна піднялася. Хоч у Криму відбудеться псевдореферендум під дулами автоматів, його світ не визнає. Ми переможемо.

Зоя ГОЛОТА, голова Союзу “янского районного у м. Києві об’єднання “Просвіти”:

— Сьогоднішня оголює багато проблем, у яких ми пробуксовуємо. Ми — це все наше суспільство. Я щойно була на Шевченківському заході у київському будівельному університеті. Наша молодь нас випереджає з багатьох питань. Вони все прекрасно розуміють. Вони кажуть: “А чому ми виправдовуємося, що відмінили закон Ка—Ка? Хіба забули, як його ухвалювали? Його ухвалили незаконно, без обговорення, з порушенням регламенту тощо”. Вони запитують: “Як нам позбутися Чорноморської бази в Криму?” Вони замислюються над глобальними проблемами.

Напад на Харківську «Просвіту»

Інспіровані Росією акції протесту, шабаші проросійських сил і засланих сюди провокаторів із Росії у південно-східних регіонах України торкнулися й Товариства “Просвіта”. Два напади наприкінці минулого тижня на Харківську “Просвіту” викликали великий резонанс. А вже під час першого з них не обійшлося навіть без стрілянини і людських жертв. На проханні нашої газети події коментує голова Харківського обласного об’єднання “Просвіти” Ігор КРАВЦІВ.

— У п’ятницю 14 березня в центрі Харкова відбувався черговий бурхливий мітинг представників проросійських сил на підтримку так званого кримського “референдуму”. Проти його учасників дехто з радикалів вчинив провокації. Це спонукало мітингувальників піти ходою вулицями міста в пошуках екстремістів. Врешті натовп підійшов до будинку, де розташований офіс обласної “Просвіти”. У ньому перебуває і громадська організація “Патріот України”. Саме її проросійські мітингувальники визнали за свого головного ворога. Почався штурм будівлі, який перетворився на бійку. Міліція, на жаль, не змогла зупинити побище. Лунали постріли, вбили двох цивільних і поранили одного міліціонера. Штурмовики увірвалися до будинку, вивели з нього членів організації “Патріот України” і затримали їх.

Другого дня міліція, яка взяла будівлю під контроль, проводила тут слідчі дії щодо масових порушень громадського порядку, загибелі та поранення людей. Мені міліція повідомила, що приміщення під її контролем, і просвітяни можуть повертатися в нього. Ми застали тут потрошені меблі, двері — наслідки штурму напередодні.

Наступного дня, в неділю, я знову приїшов у наш офіс, щоб наводити порядок. А вже після того, як вийшов звідти, дізнався про другий напад, другий погром. Усе знову почалося з мітингу проросійських сил, які намагалися штурмувати державні установи, але в них нічого не вийшло. Тоді натовп знову подався до будинку, де розташована “Просвіта”. Заявляю, що йдуть перевірити, чи не ховаються тут активісти “Патріота України”. У будинку їх уже не було. На вході стояла охорона фірми, офіс якої теж у цьому будинку, та один міліціонер. Незважаючи на них, погромники знову увірвалися в порожній офіс “Просвіти”, зірвали, кинули під ноги й потоптали репродукцію картини Тараса Шевченка “Катерина”, почали виносити у двір просвітянські книжки — з історії України, про Голодомор. Зокрема книжки, видані ВЦ “Просвіта” і подаровані нашій організації. Ці книжки погромники демонстративно спалили на вогнищі у дворі, як фашисти.

Зараз харківська міліція продовжує розслідування. Нам же залишається сподіватися, що винних покарають, а українська патріотична організація в українському місті більше не зазнає подібних нападів.

маційного воїна і геополітичного гравця української цивілізації, як Тарас Шевченко, який весь “Кобзар” присвятив антиімперській боротьбі проти ідеології Росії. Ми боїмося воювати з друзями-росіянами, бо українцям притаманний дух братерства і любові до всіх народів, та можемо бути абсолютно вільні, рішучі й жорсткі у боротьбі з імперією. Антиімперська війна — війна проти Путіна, його ідеологів. Є ще книжка “Фашизм в Україні”, яку випустили Крючков і Табачник проти Ющенка. Коли читаєш, дивишся, наскільки все це збігається з тим, що робив Янукович, особливо протягом останніх місяців. Ці правила менеджменту встановлені в Росії і в Білорусі.

Те, що робить Путін, — форма сучасного фашизму, сучасного імперіалізму. Це світова проблема.

Надзвичайно велика проблема української психології в тому, що українці, захищаючи ситуативні, оперативні й тактичні проблеми, здають свої стратегічні інтереси. Вони готові віддати мову, культуру, аби тільки бути живими. Путін це знає і використовує. Це онтологічний шантаж. Тому українці не повинні виправдовуватись і ніколи не мусять бути в позі самообілювання в очах вовка, бо він усе одно буде їсти.

Треба розгортати несиметричні активні наступальні дії саме в царинах інформації, ідеології, тому що за нами правда. У нас є сила

століття. Старшина служила (“не встанемо з колін”, як писав Гоголь) і ревно чекала, доки Єкатерина, за формулюю Шевченка, “дасть дулю”. Ганнуся Герман, Мірошніченко — хто вони? Має бути зроблено акцент: розрив із поганими українськими традиціями.

Хіба Грушевський, Винниченко займалися армією? А де у нас нині армія? 23 роки так званої незалежності, якої не було. Хто поставив російський Чорноморський флот у Криму? Наш президент Кравчук. І за його президентства зник у невідомому напрямку наш цивільний торговий флот. У Кучми хто був головою адміністрації президента? Табачник і Медведчук. Хіба вони створювали українську СБУ, українське військо? Спочатку був Кучма, потім прийшов Янукович. Тому нам треба провести ґрунтовне перезавантаження.

Ми стояли в черзі, коли івано-франківці привозили вистави Марії Матіос “Нація”, “Солодка Даруся”. А які актуальні теми, сучасні суспільні проблеми порушує наш академічний театр ім. Івана Франка чи будь-який український театр у Києві? Тому не дивуюся, що ми в такому стані.

Я неодноразово звертався до різних політичних партій. Ніхто не займається нинішнім селянством. У незалежній Україні успішно впроваджувався принцип Троцького: “ножиці цін”. Він діє донині. Се-

“Демонстративно зігноровано думку культурних діячів, письменників, музейників, переконливі рекомендації профільного Комітету ВР”.

Маргіналізація, розчленування, або «Піпл схавас»?

7 березня, коли відкривалася, так би мовити, оновлена експозиція Національного музею Тараса Шевченка, у книзі відгуків почала свій запис так: “Дорогий Тарасе Григоровичу, пробач...”

Людмила ТАРАН,
музейник із 18-річним стажем,
письменниця, журналістка

Пробач за той глум, який учинили над Музеєм, що має бути “не тільки єдиною беззаперечною національно-об’єднавчою цінністю для всіх українців, а й головним культурним символом України в світі”, як писалося в оприлюдненому Зверненні громадськості щодо ситуації з НМТШ. Так, демонстративно зігноровано не лише думку культурних діячів, письменників, музейників, а й переконливі рекомендації профільного Комітету Верховної Ради.

Почну з того, що в палаці, пам’ятці архітектури XIX ст., замуровано парадний вхід. І коли раніше відвідувачі урочисто *підіймалися* мармуровими східцями до Шевченка, то нині вони змушені заходити до його Дому десь ізбоку. Взагалі, *маргіналізація* образу найбільшого нашого генія простежується в експозиції послідовно. Його найзнаковіші олійні автопортрети (1840, 1859, 1861 рр.) займають не чільне місце в залах музею, а припасовані на бічних стінах або так, щоб не впадали у вічі. Пригадую, в попередній експозиції овальний автопортрет 1840 р. був розташований так, що молодий Тарас пронизливо дивився просто в душу.

Із початком огляду експозиції охоплює почуття дискомфорту й незрозуміння: чому акцентується увага на портреті Катерини II? Чому зовсім не прочитується етикетаж (занадто високо), а значна кількість експонатів — це вже враження про весь музей — взагалі не має підписів? Отже, речі мовчать

— як цілком щось випадкове? Відразу вражає і “винахідливість” званої Лариси Скорик, авторки-дизайнерки: експонування предметів дослівно на рівні плінтусів у скляних паралелепіпедах. Мапи, рукописи, книжки, план омріяної Шевченком хати, інші раритети — просто при підлозі і часто без жодних коментарів. Утім, як їх вчитати й роздивлятися? Хіба лягти на паркет.

Відчуття незрозуміння (щоб не сказати облуди) поглиблюється від зали до зали. Експозиція побудована переважно за галерейним принципом. Так, Шевченко — художник-віртуоз, академік малярства. І ми пишаємося його винятковою творчою багатогранністю. Але геній Шевченка — передує у його Слові, яким він створив українську націю; майже за відомим біблійним принципом. Яким чином втілено оту декларовану керівництвом НМТШ “концепцію осучасненої експозиції” “Тарас Шевченко — божественне покликання”? У чому полягає осучаснення? Насправді ж порушується принцип неподільності постаті Шевченка-поета і Шевченка-художника, фактично здійснюється розчленування проблематики та й цілого образу. Відвідувач втрачає відчуття *повноти контексту* його життя і творчості.

Загалом же неспіввіднесеність частини й цілого, неузгодженість матеріалу, неоднорідність його розподілу (в одному залі спресовано 14 років життя Шевченка: “розмивання” через ущільнення?) відчутні постійно. Причина — непрофесійно випи-саний тематико-експозиційний план, укладений, як мовлено керівництвом, “но-

Фото Сергія Марченка

вобранцями”. Відтак гостро бракує аурі життя й творчості Шевченка, духу епохи, розгортання величного образу генія як метафори.

Коли мовити про суто функціональну конкретику, то ніде не помічено обіцяних спецвітрин для експонування творів на паперових носіях. Отже, графічним оригіналом Шевченка загрожує знищення? Те, що збережене поколіннями поціновувачів генія, зникне через злочинну недбалість? Натомість невідь-чому олійні роботи опинилися в скляних “саркофагах”, що теж загрожує їхній збереженості. Не помічено й приладів, які контролюють температурно-вологісний режим. І це в Музеї, де, пафосно мовлячи, зберігаються скарби нації?

А все почалося з того, що замість планованих за Указом присіонам’ятного президента України “Про додаткові заходи з підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка” (11 квітня 2012 року №257/2012) ремонтно-реставраційних робіт у музеї почала здійснюватися масштабна реконструкція, а на його території — *капітальне будівництво*,

яке заборонено Законом України “Про охорону культурної спадщини”, і що кардинально змінює просторово-архітектурний вигляд Національного музею та нищить *автентичність пам’ятки*. Примоцований до палацу металево-скляний монстр — хто на це давав дозвіл?

У рекреаційній зоні, порушуючи Закон України “Про музеї і музейну справу” (ст. 11), знищено садок, який відтворено за зразками садиб Києва середини XIX ст. На його місці — *території історико-культурного призначення*! — звели атріум із неокласичними трубами, які нагадують опори для біг-бордів при шосе.

Про якість так званих ремонтно-реставраційних робіт, виконаних не відповідними фахівцями, а КП “Житлоінвестбуд-УКБ”, як і про витрачені за призначенням бюджетні кошти, нехай судять фахівці. Але очевидні порушення видно неозброєним оком.

Невже нам мало катастрофи й ганьби із Шевченківським національним заповідником у Каневі? Чи це було так і задумано: “Канів-2” у Києві?

У музеї Тараса Шевченка відвідувача нагнули до плінтуса

Василь ПОРТЯК

Таки у прямому розумінні. Хоч у цьому випадку підходить і вислів “у фігуральному”. Бо якщо відвідувач захоче приглянутися, наприклад, до вибагливого візерунка на скриньці, подарованій Тарасові вчителем Карлом Брюлловим, йому не залишається іншого вибору, як обрати позу присноводного родича краба. Ну, можна ще стати на коліна. І втішити себе тим, що це клякання перед пам’яттю двох великих людей. Та коли виявиться, що таке щастя — колінкувати або переламуватися літерою “зю” — випадає по кілька разів у кожному залі, “святий трепет” звіється нінащо. Адже лише в такий спосіб можна прочитати вічні рядки автографа Шевченкового вірша “Муза” (“Поможи // Молитву діяти до краю. // А як умру, моя святая! // Моя ти мамо! Положи // Свого ти сина в домовину...”), оглянути стародруки... Річ у тім, що такі раритети лежать на підлозі! Звісно, не на самому паркеті, від нього відстань до експоната — кілька сантиметрів шпарини і товщина скляної шибки. Тобто експонат на рівні плінтуса. Враження, що під ногами і рушник, і рідкісне розп’яття (розписаний темперою хрест, до речі, з якогось дива поруч із автографами збірки “Три літа”), і документи з гербовими печатами, мапа України... Список поважний.

Це такий принцип побудови нової експозиції у шойно відкритому після ремонту Національному музеї Тараса Шевченка в Києві. По залах розставлені скляні кубики з двома-трьома — скляними ж — полицками, нижня з яких при самій підлозі. Туди треба зазирати, щоб побачити й намальо-

Фото Сергія Марченка

вані Шевченком фасад та план омріяної хати над Дніпром, і ним же зображений реальний будинок Івана Котляревського у Полтаві.

Це — стиль Лариси Скорик. Достоту як герой роману М. Булгакова, вона в інтерв’ю 5 каналу без удаваної скромності заявила: “Я — майстер! А у майстра мусить бути стиль. Це мій стиль!”

Що з архітектора Лариси Скорик “стильний” музейний експозиціонер та ще й майстер, це йі або хтось підло напештавав, а вона повірила, або переконала в цьому себе сама. Та наслідок того, що вона взялася будувати експозицію Тараса Шевченка в Каневі, очевидний — це катастрофа. Тепер стрільно, як кажуть галичани про снаряд, втрапило вдруге в ту ж таки ціль — у Шевченка. Цього разу у його київський музей. Цей набій вибухнув тим потужніше, що пані Скорик знову керувала і

побудовою експозиції, і реконструкцією (до речі, незаконною) будівлі. З огляду на масштаби останньої, канівська творчість майстра була лише заспівом. Бо коли в Каневі можна й сьогодні по-людськи зайти до музею з головного входу, то в Києві вхід до палацової споруди замурований, туди дорога через прибудовану на задвірках скляну споруду. Коли в Каневі при вході до музею нас зустрічає накритий китайкою камінь (спроба буквально

матеріалізувати біблійний образ наріжного каменю зродила недолугий “артефакт”, каменюка — вона і в Каневі каменюка, чим її не накривай), то знайомство з експозицією в Києві починається з портрета... Катерини Другої! Як добре знаємо, з поміж усіх царів до неї, як і до Петра, у Шевченка були особливі “сентименти”.

“Таке диво наставила” майстриня (пардон, майстер) Лариса Скорик. Справді — стиль... Він диктує, наприклад, істинно геніальний хід — збільшити графічний автопортрет Шевченка десь до розміру 100 x 80 см і прибити цю репродукцію на стіні, вбравши у скляну коробку. Може, у куленепробивну, як для Мони Лізи? Не знаю. Але знаю, що вбивати у стіну архітектурної пам’ятки шурупи — так-так, оті самі чесні саморізи на дюбелях — для розміщення недолугих у контексті експозиції копій, а їх чимало в залах, просто злочин, від якого

застерігає охоронна табличка (№ 885) на бічному фасаді палацу. Але Скорик мала її в носі. І табличку, і Закон про збереження культурної спадщини, і Закон про музеї та музейну справу та ратифіковані Україною міжнародні конвенції у цій галузі. Вона зруйнувала терасу, бічні сходи, замурувала вхідні двері й вікна, знищила рекреаційну зону — садок у дворі, заліпивши всю площу асфальтом і збудувавши там атріум. Останній — сучасне оранжереєноподібне скляне диво — дуже пасує до зведеного в стилі італійського Ренесансу палацу. Десь так, як адіасівські кросівки до фракта.

Як же це могло трапитися у Національному музеї? Де був колектив науковців?

Та тут і був. Але його Скорик “нагнула” ще перед тим, як запропонувала це відвідувачам. Наближеному до вчорашнього гаранта “майстрові” ніхто не наслідився перечити. Не знайшовся, як писав Шевченко в “Юродивому”, “якийсь дурний оригінал”. Виконували кожне її кив і кожне морг. Правда, кажуть, дехто трохи опирався.

Генеральний директор музею Дмитро Стус нагнувся сам. Віддано і натхненно. Скорик — його гуру. Його сюзерен! Користуючись зі спільної з нею вірності іншому, великому (радіше — огрядному) сюзерену, пан Дмитро отримав кошти в десятки мільйонів і дістав змогу здійснити нарешті реставраційно-ремонтні роботи, яких музеї, стало перебуваючи на голодній пайці, таки потребували. Але він теж того переконання, що Шевченка треба “взути у кросівки”. І тепер маємо те, чого б очі не бачили: спотворена пам’ятка архітектури, знищена зелена оаза в центрі міста, скляна бандура, приліплена до палацу, і вишолощена, бездарна експозиція, що починається не з Шевченкової, а з проклятої ним Катерини II. Такого “вшанування” вистачить іще на 200 років.

Спустошення

Олександр ШОКАЛО

Саме таке відчуття супроводжувало мене під час відвідання 9 березня Національного музею Тараса Шевченка, названого “оновленим музеєм”. І досі не полишає гнітюче враження від побаченого. Сподівався потрапити в Шевченків дім, а опинився в пустці. Перше — не знайшов звичного порогу, звичних дверей. Замість входу в дім — Тарасове розп’яття. І той чужий безвічно-му Кобзаревому духові знак розп’яття натиканий скрізь. Інакше як наругою над людським духом це не назвеш...

Тож потрапляєш у Шевченків музей із двору — через новостворений “атріум з відкритим арт-простором для нових виставкових проєктів, театральних постановок, інсталяцій та ін.”. Особливо інтригують “арт-простір” та “інсталяції”... Схоже на те, що їх не призначення — змінити у відвідувачів сприйняття не тільки простору музею, а й цілого поетично-мистецького світу Тараса Шевченка. А Шевченко-Кобзар уособлює світоглядну основу української культури й розкриває її духовну сутність.

Що ж побачив у залах музею? Інсталяторам вдалося змінити сприйняття музейного простору й посягнути на Шевченків поетично-мистецький світ. Реставрацію зроблено на зовнішній позір пристойно, хоч і контрастує позолота інтер’єру з блідим, дешевеньким обрамленням Шевченкових акварельних і графічних шедеврів на тлі блідих стін. Та найдуже вразила зневага до музейних раритетів: Тарасові ру-

Фото Сергія Марченка

кописи, стародруки в скляних урнах-саркофагах розкладені на рівні підлоги — по суті під ногами. А найбрутальніше повелися з найбільшим поетичним циклом “Три літа”, що становить ідейну основу “Кобзаря”: для його представлення виділено невеличку кімнатку, на кшталт лакейської комірчини чи чернечої келії; а центральними експонатами стали великий церковний свічник і розп’яття... Моторошне видовище. Отак весь звичний колись, теплий і досяжний людям музейний простір перетворено в суцільну інсталяцію.

У зв’язку з цим згадалось анекдотичне визначення “інсталяції” — “навалити на порозі купу, подзвонити у двері й утекти”. Хто ж зробив це не тільки на порозі Шевченкового дому, а обгидив увесь дім? Хто запустив у Шевченків світ, а через нього в світ української культури цей

інсталяційний вірус із сюрреалістичною (надреалістичною) віртуальною реальністю? Згідно з “Інформаційною довідкою “Реконструкція та ремонтно-реставраційні роботи у Національному музеї Тараса Шевченка”, за це відповідає головна генпроектувальна організація — ТАМ “Л. Скорик” (керівник — Скорик Лариса Павлівна). Це та сама, що виконала спецзамовлення кримінального режиму на спустошення Канівського музею Тараса Шевченка — перетворила меморіальний шедевр Василя Кричевського на споганене приміщення провінційного вокзалу. І “реконструкція” Київського музею — таке саме спецзамовлення.

Не говоримо про результати безумовно необхідних ремонтно-реставраційних робіт — вони скажуть про свою якість самі за себе згодом. А щодо “реконструкції”

“пам’ятки архітектури національного значення — колишнього палацу Терещенків”, то це очевидна злочинна деструкція. Вкупі з суцільно “інстальованою” Шевченковою музейною спадщиною — це подвійний злочин загальнонаціонального масштабу, що його вчинили нахабно-цинічні ненависники української культури й войовничі невігласи. І хоч гендиректор музею Д. Стус пафосно декларує, що “...саме сьогодні музей повинен постійно трансформуватися, брати на себе функцію культурно-просвітницького центру” і “оновлений музей стане справжнім центром розвитку української культури”, на сюрреалістичному тлі це сприймається як марення невігласа. Якщо спустошено культурний простір Шевченкового дому, то на розвиток української культури тут годі сподіватися. Особливо цинічну подобу на тлі того спустошення має

“концепція осучасненої експозиції Музею” — “Тарас Шевченко — божественне покликання”. Який бог покликав замовників і проєктувальників на це блюзнірство? Безперечно — бог багатства, грошей, званий мамона. То до чого ж тут Шевченко? Бо 200-річний ювілей національного генія гарантує найвищі розцінки. На Шевченкові, як і на цілій Україні, добряче заробляють сповідники мамони, чиє щастя — гроші.

Але за все сподієне треба розплачуватись по справедливості: необхідно стягнути з замовників, генпроектувальників і генпідрядників відповідну сукупну суму всіх тих народних коштів, потрачених на деструкцію обох Шевченкових музеїв, і відновити в них первинне культурне середовище.

Зрештою, живий Шевченків дух не потребує музейного пристановища — його безвічна сутність наявна в чистих серцях людей. Але музей покликаний адекватно відображати Шевченків поетично-мистецький світ в усій його розмаїтій цілісності. Шевченків музей — не просте зібрання мистецької спадщини. Шевченків музей — цілісний образ поетично-мистецького світу національного генія. Крім того, це показник, як бережно ставляться покоління народу до світлої пам’яті свого духовного подвижника. По цьому можна судити про культуру чи безкультур’я кожного покоління — від тих, хто збирав цю спадщину, до тих, хто далі плекає чи нищить її духовну сутність.

Яке ж наше ставлення до безвічної духовної спадщини Кобзаря? І що ми лишимо з Шевченкового поетично-мистецького світу й з Шевченкової України новим поколінням свого народу?

Оновлена експозиція — «катастрофа»

Теодозія ЗАРІВНА

Почну з того, що минулого року в Каневі вперше подивилася оновлений музей Тараса Шевченка. Важкий і провінційно пихатий мармур, якийсь камінь посередині, якби не тлумачення, ніхто б не довідався, чого він тут, але і з тлумаченням усе це не набагато краще. А сильний і талановитий образ діє завжди без тлумачень. Далі по периметру — величезні копії картин Шевченка, які деформують заплановану автором атмосферу і загадку, адже розмір — не гума, яку можна розтягнути, розмір — це частина задуму, при збільшенні починає з’являтися інший ефект (а художники — це ж не Микола Сядристий, вони працюють без мікроскопа).

На другому поверсі десь-дез якийсь предмет під склом — стійке враження посередньої виставкової зали, яких тисяча, а не музею *такого* поета, який має для народу *таке* значення, як Тарас Шевченко для України. Адже це — не звичайний музей і не звичайна виставкова зала. Бажано, аби вона своїм впливом дорівнювала враженню від віршів поета, від його картин, а отже, мала образне вирішення, метафоричне, а не суто функціональне і спрощене. У музеї має бути присутньою атмосфера того часу, дух, який виникає від особливого способу організації простору за допомогою реліктових речей, котрі вже своїм довгим існуванням на світі додають незвичайної енергетики,

за якою люди сюди їдуть.

Тому, пам’ятаючи канівські враження, побоювалася йти на відкриття нової експозиції у Національному музеї поета.

Огляд нової експозиції залишає відчуття стійкого розгублення і те саме враження пересічної виставкової зали. Частину експонатів я так і не змогла оглянути, бо вони виставлені на рівні плінтуса, і треба було б ставати на коліна, що, може, й правильно для такого місця, але неправильно тим перебивати огляд іншим експонатам, яких 9 березня було чимало.

Я дуже чітко уявила собі таку експозицію, яка б могла зацікавити (а число відвідувачів музею, кажуть, падає) багатьох. Могла б вона бути змонтована за дуже простим правилом — створенням історії персонажа, його динамічної п’єси. Така захоплива біографічна історія, яка є у Тараса Шевченка і котра варта найвидатніших режисерів і сценаристів, є у небагатьох. І мала б вона нести у собі атмосферу того часу з усіма вмілими чергуваннями відомостей про самого Шевченка і дійових осіб його драми з загальними планами українського тогочасного села, атмосферою чужини (Петербурга та заслання). І все це мало би будуватися з усіма деталями, які несуть цю атмосферу: костюмом, піснею, предметами побуту тощо, і то за законами людського сприйняття мистецького дійства, точно при цьому прораховуючи, коли людська

Фото Сергія Марченка

увага слабне, а коли посилюється. Треба було б використати всі технічні можливості сьогодинського світу, а також можливості кіно та театру, які може собі дозволити європейська країна нині, моделюючи синкретичне дійство такого масштабу, як експозиція Національного музею найважливішого і найбільшого українського поета і розповідь про нього, враховуючи при цьому актора, тобто, екскурсовода, музичний і словесний супровід кожної зали, певні настроєві деталі екскурсії: хлюпінг води, наприклад, коли розповідь ведеться про подорож пароплавом, чи запах полину або ж сухої трави тощо, коли йдеться про мандрівку степом. При цьому я би воліла бачити експонати

чумацького побуту, приміром, у поєднанні з проєкцією на стіні давніх рухомих кадрів, припустимо, з якогось фільму про чумаків чи живу картинку Кос-Аралу, панораму по березі, верблюда, куш саксаулу тощо, або ж відеобраз тогочасного села чи всемогутнього Петербурга (можливо, зі зйомкою поетового житла чи Академії — все на вибір, бо гріх не використовувати досвід європейський, досвід різноманітних інсталяцій, досвід організації простору на рівні третього тисячоліття, а не пропонувати найпростіший, щоб не сказати примітивний, найдешевший варіант учнівського музею і найпростіших екскурсій, які тут практично не змінилися від нашої юності. Є ще

багато різних секретів і деталей, якими володіють суміжні мистецтва у створенні сучасної історії і котрі добре підігрують інтерес (такі засоби час від часу демонструються у Пінчук Арт Центрі, чому би краще не запозичити). Тоді ніхто із відвідувачів не був би у прогріші: ані учні початкових класів, ані студенти, ані екскурсанти будь-якого віку, статусу чи освітнього цензу. Звичайно, до створення такої експозиції годилося б запросити відомих і авторитетних спеціалістів, високих професіоналів, які мають уже зовсім інший спосіб мистецького мислення, інший рівень метафоричного мислення, аніж той, котрий ми побачили чи, точніше, котрого ми не побачили.

«Не дуріте дітей ваших...»

Василь ПОРТЯК

Ми добре пам'ятаємо хрестоматійні Франкові слова про Тараса Шевченка. Що поет, народившись мужиком, “став володарем у царстві духа”. І треба було нам усім дожити до Шевченкового 200-літнього ювілею, щоб почути інше — не може народжений у кріпачстві, по крові українця стати володарем умів! Щось тут, кажуть, не так. Щось тут не чисто.

Спочатку автори продемонстрованого в ніч проти 11 березня на телеканалі 1+1 документального фільму “Таємниці Генія Шевченка” беруться за матір Тараса. Виправлення її імені в метричній книзі й неясні чутки-перекази про дівочу неславу матиної сестри Агафії дають підставу авторам фільму об'явити “сенсацію”: ота тітка Гафія і була його мамою! То нічого, що вписувати поруч до метричної книги батьком позашлюбної дитини, від покритки народженої, одруженого чоловіка (Григорія Шевченка) ніхто не посмів би навіть подумати. Навіть сьогодні, ану ж у XIX столітті! Але що там простий глузд і умовності, коли йдеться про головну версію — про справжнє вітцтво. Бо ж не простий селянин, кріпак міг дати життя генієві! Тим більше, що за дев'ять місяців до народження Шевченка невідомо де тинявся великий князь Константин... Так-так, саме він, Константин Романов, один із трьох принців, брат двох майбутніх імператорів. Коли його, як свідчать документи, не було в той час “по місцю служби”, то чому б йому не бути в маєтку Енгельгардта чи навіть у самих Моринцях?.. Ось так! Тепер зрозуміло, звідки у Шевченка ненависть до царів узагалі і до двору Романових особливо.

Розбирати детально всі версії Шевченкових таємниць, згаданих у фільмі, справа довга і марудна. Тут і Шевченкове гіпотетичне вітцтво, і мотив “голубизни” (бо як же сьогодні без неї)... Та як можна допитуватись у цьому фільмі правди, якщо твор-

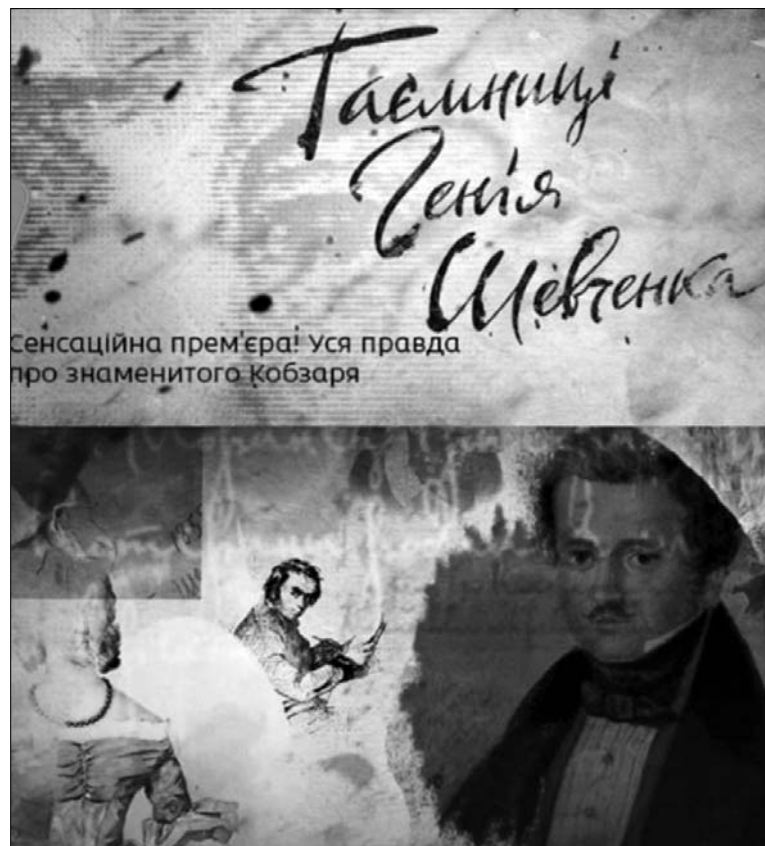
ці сенсацій — автор Світлана Усенко і режисер-постановник Олена Єлісєєва — ліплять історію закомплексованого бастарда-принца крові, а насправді не знають, з ким мають справу? Адже говорити, що Шевченко восени 1845 року перебував у глибокій депресії — це просто невігластво. Ідеться ж про місяці найпотужнішого творчого сплеску в житті поета! “Рік високого сонця України, — пише Євген Сверстюк. — Уроча пора відкриття національних глибин, час пророцтв, що визначали характер української ідеї на дальші століття”. Восени та в грудні 1845-го написані “Єретик”, “Великий льох”, “Наймичка”, “Кавказ”, “Три літа”, “Холодний Яр”, “І мертвим, і живим”(!), “Давидові псалми” (їх близько десятка) та інші твори. І наостанок, під час хвороби, показаної чомусь у фільмі як істеричний напад з елементами епілепсії (постановочні епізоди — це взагалі суцільна катастрофа), був написаний “Заповіт”, прочитаний, до речі, з екрана з грубою помилкою.

Отут і є сьогодні проблема з Шевченком. А радше з тими, хто звертається не до його Слова, а до того, що, як писав Юрій Покальчук, на споді. Складають докупи місяці й вираховують, кому ще міг бути Шевченко “біологічним” батьком. Дошукуються — пив чи не пив, а як пив, то чого і скільки... Тут і там чуємо про потребу наблизити поета до молоді, яка “забронзовілого” й “окожухованого” Шевченка не сприймає. Та лишіть у спокої того кожуха, не витривайте з нього Шевченка! Прочитайте ліпше сьогодні “Кавказ” і “Холодний яр”! Та не просто, а як писав Тарас: “Думайте, читайте!..”. Зостановіться на справді таємниці — колосальній місткості всього лиш чотиривірша “І день іде, і ніч іде...” чи на божественній природі натхненного слова (“Ну що б, здавалося, слова...”). Якщо вам нав'язло, що цілком можливо, примітивне викладання творчості Шевченка у школі, перечитайте — але уважно! — програм-

ний вірш “Мені тринадцятий минало” — рідкісне в світовій поезії відворення акту осяяння звиш. А щодо шапки і кожуха... Шевченко добре знався на тому, що таке образ. Рукою навіть не художника, а вправного аматора можна кількома штрихами відтворити це популярне зображення, а вже зі справді чудовим автопортретом 1840 року так не в кожного вийде. Вправно це зробив, наприклад, художник Володимир Таран, а ось логотип, створений до 200-літнього ювілею, геть невдалий.

Та хіба в цьому поетова суть! Майдан показав, що сучасній молоді не йдеться ні про кожух, ні про модний плащ. Вона стояла під кулями зі словами “Борітеся — поборете, вам Бог помагає!” У мільйонів українців тепер ці рядки асоціюватимуться з біблійної краси загиблєм юнаком Сергієм Нігояном. А при безлічному обзиванні Майдану ордою і паскудством, що дозволила собі дама від архітектури, яка вперла на чільне місце у експозицію Шевченкового музею царицю Катерину (привіт авторам фільму, які зробили її поетовою бабцею!), одразу згадується реакція Шевченка на подібну атестацію гайдамаків: “Брешеш, людоморе! За святую правду-волю розбойник не стане...”

Переживаємо тяжкий час. Відлік іде на дні, а то й на години. Стоїмо перед загрозою втрати державних територій, реставрації режиму чи навіть позбавлення незалежності. Але вже виросло нове покоління, народжене у вільній Україні. І хоч би хто там зітхав — “не сприймають!” — Шевченко з ними. Не вигаданий озлоблений байстрюк Романових, а зроджений козацькою нацією, притлумленою, але в ньому закульованою силою. Великий друг світлих людей російської культури і непримиренний ворог імперського московства, яке буде загрозою для України завжди. До його скону! З усіма нами сьогодні Шевченкове: “**Встань же, Боже, поможи нам // Встать на ката znovu!**”

Відкритий лист до Світлани Усенко та Віталія Панасюка, авторів телефільму «Таємниці генія Шевченка»

Подивилися 10 березня 2014 р. на телеканалі “1+1” ваш телефільм, враження від якого неоднозначні. Ми занепокоєні й не погоджуємося з усіма припущеннями й гіпотезами, з яких складається ваш сценарій. Таке враження, що ви вирішили спалювати високе ім'я Тараса Шевченка. Висновки графолога, криміналіста опираються на гіпотетичне, вірогідне або ймовірне. Візьмімо, наприклад, запис про народження Тараса в метричній книзі. Ім'я його матері Катерини п'ятий дяк записав як Агафія, а потім виправив на Катерину. Такі факти непоодинокі. Але припустити, що Тарас позашлюбний син Енгельгардтів—Романових, — це вже занадто. Про це ви можете розповідати комусь іншому, але тільки не нам, нащадкам цього роду.

Щодо законних батьків Тараса Шевченка. Зі спогадів Марії Трохимівни Лисенко, онуки Т. Г. Шевченка по лінії брата Йосипа, родина жила в злагоді й любові. Батько Тараса Григорій Іванович Шевченко був письменний, шанований і авторитетний у селі чоловік. У церковних книгах часто зустрічалися записи його прізвища як поручителя при вінчанні і як хрещеного батька. На свята сходилися родичі й сусіди до Тарасового діда Івана Андрійовича, який розповідав про історію їхньої родини та історію їхнього краю.

Старший брат Тараса Микита і старша сестра Катерина точно знали, що він син їхнього батька Григорія. І нам відомі всі сімейні таємниці та розповіді, які передаються з покоління в покоління. Таких нісенітниць нам ніколи не розповідали, адже фактів просто не існувало. Катерина Якимівна, мати Тараса, прожила нелегке кріпачке життя, дуже турбувалася за своїх дітей, за їхню долю, пережила велике горе: родина втратила малолітніх дітей. Ми вважаємо, що ця берегиня роду, жінка-мати, яка дала життя Генію, не могла

навіть думати про якісь романтичні стосунки. Ніхто не має жодного морального права звинувачувати її в зраді свого чоловіка.

Але якщо автори телефільму хотіли “докопатися” до біографічних подробиць родоводу Тараса Григоровича, то за сучасної генетики це можна виконати набагато простіше, точніше, дешевше за всю вартість телефільму.

Адже сьогодні доступні генетичні дослідження ДНК людей, які з точністю до 100 % підтверджують чи не підтверджують спорідненість людей. Тим більше, що в телефільмі до нас донесені такі подробиці, як залишки волосся на посмертній масці Т. Г. Шевченка, які можна порівняти з біоматеріалом нащадків роду Шевченків по його братах Микиті та Йосипу, які мешкають в Україні. Генеалогічне дерево роду Т. Г. Шевченка нараховує понад 1400 осіб.

Генетичні дослідження ДНК можна виконати і про “так звану” позашлюбну дочку в родині Ганни Закревської, яку автори телефільму “приписали” Тарасу Шевченку. Вибачайте, але вам і тут не вдалося... Адже після цих досліджень у них не буде жодних підстав для художніх фантазій при створенні аналогічних сценаріїв.

Не знаємо, яку мету ставили перед собою автори телефільму: якщо осоромити ім'я нашого Генія, то це їм не вдалося, адже постать Тараса відома у всьому світі, і своєю поетичною та малярською спадщиною він увіковічив себе на планеті. А про деякі людські слабкості, відображені в фільмі, то вони є у кожній людини. Невже ви такі безгрішні? І хто вам дав моральне право паплюжити святе ім'я Тараса Шевченка?

За дорученням нащадків роду Т. Г. Шевченка
Микола ЛИСЕНКО,
село Шевченкове,
Черкаська область

Національно-духовний провідник народу Закарпаття

Лідія КУПЧИК,

голова Львівської міської організації Всеукраїнської Ліги Українських Жінок

**17 березня — 140-річний ювілей видатного си-
на України, національно-духовного провідника
народу Закарпаття о. Августина Волошина.**

Народився Августин Волошин 17 березня 1874 року в с. Келечині Волівського округу (тепер Міжгірського району) на Закарпатті в сім’ї сільського священика Івана Волошина та Емілії Зомборі, яка теж походила з родини священиків. У сім’ї було четверо дітей: Августин і три його сестри — Олена, Ольга й Елеонора.

У ті часи майже всі родини священиків на Закарпатті були змадризовані, проте у родині Волошиних твердо трималися руської мови і звичаїв.

Закінчивши початкову сільську школу та четвертий клас т. зв. нормальної школи, він 1883 р. вступив до Ужгородської гімназії, яку закінчив 1892 р. Навчання в гімназії велося угорською мовою, весь навчально-виховний процес було спрямовано на те, щоб випускники стали добрими угорськими патріотами. По-руськи для греко-католиків викладали тільки науку релігії і для охочих факультативно руську мову, яку називали “руський літературний яззык” і яка була фактично сумішшю російської й церковнослов’янської мов із невеличкою домашньою місцевих слів. Гімназійна бібліотека не мала жодної руської книжки. Учням забороняли розмовляти між собою по-руськи.

Після закінчення гімназії єпископ Юлій Фірцак направив його як одного з найздібніших учнів на теологічний факультет Будапештського університету. Але провчившись рік у Будапешті, Августин захворів і повернувся до Ужгорода, де продовжив навчання в місцевій Духовній семінарії, яку закінчив 1896 року.

Цього ж року одружився з Іриною Петрик, дочкою професора Ужгородської гімназії, і 22 березня 1897 року був висвячений на греко-католицького священика. Отримав призначення на посаду сотрудника Цегольнянської Преображенської церкви та катехита в Ужгородській учительській семінарії. Крім того, заочно вчився у Вищій педагогічній школі в Будапешті, де в 1899—1900 роках склав додаткові іспити й одержав диплом викладача фізики й математики.

У 1900—1917 рр. отець Августин Волошин професорував у семінарії, а з 1917-го до 1938 року — був директором Учительської семінарії в Ужгороді.

Він викладав фізику, математику, граматику, стилістику, педагогіку, дидактику, логіку, психологію, методику, педагогічну психологію та ін., з усіх цих предметів написав шкільні підручники (яких видав понад 40) і став провідним ученим-педагогом краю.

Його педагогічна концепція максимально наближувала процес навчання і виховання до життя, поєднувала моральне, духовне й фізичне виховання, обстоювала трудове виховання. Він визначав п’ять основних чинників виховання: сім’ю, школу, державу, церкву й вихователя.

Однією з останніх опублікованих ним робіт була стаття “Про шкільне право будучої Української держави” (*Науковий збірник Українського Вільного Університету в Празі*. — Т. III. — Прага, 1942. — С. 100—113.). Учений не сумнівався в тому, що колись буде Українська незалежна держава, тому вважав за потрібне подати свої роздуми про шкільне право цієї держави.

Аналізуючи шкільний устрій і систему шкільництва в різних країнах світу, зокрема і в Радянському Союзі, автор доходить висновку, що в СРСР “школа стала не засобом культури, але засобом одної партії, партії комуністів, яка веде завзяту боротьбу проти головних діянок культури, особливо проти чинників моральної культури, як проти родини, проти церкви і т. д.”

Із боєм говорить о. А. Волошин про ситуацію в Україні і “велике число вивезених у чужі краї на тяжку працю, засуджених на смерть або замордованих без жодного суду тисяч і тисяч нещасних”. (Тоді ще не знав отець, що і йому судилася така трагічна доля!).

Пріоритетами майбутньої української школи Августин Волошин вважав національне і релігійно-моральне виховання. Ці погляди видатного закарпатського педагога мають всеукраїнське значення і заслуговують на пильну увагу й нині.

Священик о. Августин Волошин приділяв особливу увагу релігійній освіченості людей. Його видані численні катехитичні проповіді, “Малий катехизис”, “мала” і “середня” Біблії підпорядковані потребам шкільного навчання і морального виховання.

Отець Августин Волошин постійно виконував душпастирські обов’язки (до свого трагічного арешту), прищеплюючи своєму народу високі моральні якості, навчаючи його працелюбності, добра, справедливості й милосердя.

Він також писав вірші, оповідання, п’єси, давав оцінки літературним творам, книжкам, переробляв і пристосовував чужі твори для місцевого читача. Його численні твори — це типово просвітянська творчість, адресована конкретному читачеві, слухачеві й глядачеві.

Так у 1913—1918 рр. він видав серію книжок “Читальня. Книжочки для народа”. Пристосовуючи оповідання зарубіжних авторів до місцевого життя, о. Волошин підписувався псевдонімом “Іванович”.

Продовжував такі теми о. Августин Волошин і вже як зрілий письменник у нових історичних умовах, створюючи у 1920—30-х роках низку оповідань, повістей і п’єс, у яких описав життя верховинських сіл. Наприклад, оповідання “Паленка-загуба”, п’єси “Маруся Верховинка”, “Без Бога ні до порога” та ін. На початку 1940-х років Волошин написав три п’єси на історичні теми — “Фабіола”, “Князь Лаборець”, і “Син Срібної землі Юрій Довжа”.

Значну частину свого творчого життя о. Августин Волошин віддавав журналістській і видавничій діяльності. Протягом 1903—1918 рр. був редактором єдиної в Угорщині української газети “Наука”; за часів Чехословаччини (1920—1938) вона виходила під назвою “Свобода”. У ній він друкує численні матеріали про життя свого народу, морально-повчальні статті, поширює знання з різних галузей.

Також о. Волошин редагував релігійний журнал “Благовісник” (1922—1938), працював у численних газетах і журналах (“Русин”, “Українське слово”, “Підкарпатська Русь”, “Учительський голос” та ін.). Був автором численних праць з проблем літературно-писемної мови в українському Підкарпатті. У

них він наполегливо обстоює окремішність української мови.

2002 року в Ужгороді вийшли друком “Вибрані твори” Августина Волошина, упорядковані Олексою Мишаничем.

Отець Августин Волошин був активним громадським діячем. Наприкінці 1919 року він ініціює заснування на Закарпатті культурно-освітнього товариства “Просвіта”, яке існувало до березня 1939 р. Закарпатська “Просвіта” діяла у тісних взаєминах із галицькою “Просвітою”, організувала сотні читалень на селах, самодіяльних хорових і драматичних гуртків, включилася в акцію ліквідації неписьменності населення. Заходами “Просвіти” видали сотні художніх творів і науково-популярних книжок для народу.

1929 року Волошин ініціював заснування на Закарпатті товариства “Учительська громада”, яке теж існувало до окупації Закарпаття Угорщиною, був його постійним почесним головою.

Отець Августин Волошин відстоював інтереси Української Греко-Католицької Церкви, боронив традиційний обряд. Особливо важливою його заслугою було збереження кирилиці в друкуванні книжок у час угорського шовіністичного наступу. Сміливо виступав він проти тих священиків, єпископів і представників влади з Будапешта, які намагалися запровадити на Закарпатті богослужіння угорською мовою і руські книжки друкувати латинським алфавітом. Спільними зусиллями патріотів Закарпаття ця антиукраїнська акція не була впроваджена у життя.

Отець Августин Волошин зумів широкі маси колись темних і забитих чужоземною неволею русинів залучити в загальноукраїнський визвольний рух. Закарпатські українці відчули себе частиною єдиного українського народу та заявили перед усім світом про свої державотворчі змагання.

Політичною діяльністю в українських громадсько-політичних організаціях Закарпаття о. Волошин почав займатися 1919 року, коли після розпаду Австро-Угорської імперії закарпатські українці виступали за об’єднання Карпатської України з іншими українськими землями.

Отець Августин брав участь в об’єднанні Народних Рад у Першу Центральну Руську Народну Раду Підкарпатської Русі. Авторитет його у цій Руській Народній Раді був дуже високий, проте Рада не мала реальної влади.

Також отець Августин Волошин був членом “Директорії Закарпаття” — тимчасового уряду Підкарпатської Русі на чолі з губернатором Георгієм Жатковичем, який існував із 12 серпня 1919 р. до 17 березня 1921 року. Однак несприятлива міжнародна ситуація і критичне становище Директорії УНР внаслідок агресії більшовицької Росії не дозволили здійснити надії закарпатських українців на возз’єднання в єдиній Українській державі. Карпатська Україна ввійшла до складу Чехословаччини на правах автономії.

1923 року о. Августин Волошин заснував і очолив Народно-християнську партію (1923—1939), від

якої був обраний послом до чехословацького парламенту (1925—1929), де відстоював інтереси Закарпаття.

До 1938 року основна мета діяльності Волошина-політика — досягнення справжньої автономії Підкарпатської Русі в рамках Чехословацької республіки. До речі, о. А. Волошин був співавтором проекту закону про Конституцію автономної Підкарпатської Русі.

Після Мюнхенської конференції у вересні 1938 року за участю Німеччини, Англії, Франції та Італії, Чехословацька республіка перестала існувати, перетворившись на федеративну державу чехів, словаків і підкарпатських українців. Сформували уряд Підкарпатської Русі на чолі з прем’єр-міністром Андрієм Бродієм, де Волошин був державним секретарем. Це був початок існування в центрі Європи Карпатоукраїнської держави.

Проте через два тижні пражська влада заарештувала прем’єр-міністра Бродія, оголосивши його угорським шпигуном, розпустила його уряд і сформувала новий. Августина Волошина призначили прем’єр-міністром автономного уряду Карпатської України.

Через тиждень після призначення отця Волошина прем’єр-міністром фашистська Угорщина захопила низинну територію Закарпаття. За рішенням Віденського арбітражу, 2 листопада 1938 р. до Угорщини відійшли міста Ужгород, Мукачеве й Берегове — всього близько 1500 км² території. Відтак прем’єр Волошин переїхав з урядом до Хуста, який став столицею Підкарпатської Русі.

22 листопада 1938 року парламент Чехословацької республіки ухвалив конституційний закон про державно-правовий статус Підкарпатської Русі як “автономної складової частини Чехословацької республіки”. До будівництва Карпатської України приєдналися представники всього українського народу. Отець Волошин ініціював створення на базі загонів Української Національної Оборони Збройних сил Карпатської України під назвою “Карпатська Січ”.

12 січня 1939 року уряд Волошина оголосив про підготовку до парламентських виборів. 18 січня прем’єр Волошин розпустив усі політичні партії, натомість створив проурядове Українське Національне Об’єднання, за список якого на парламентських виборах 12 лютого 1939 року проголосували 92 % виборців. А через місяць після цих

виборів Гітлер погодився, щоб Угорщина захопила все Закарпаття. 40-тисячне угорське військо з півдня і заходу перейшло кордон Закарпаття і одразу наразилося на вогонь куренів Карпатської Січі. 14 березня 1939 року Волошин від імені уряду виступив на Хустському радіо із заявою про намір проголосити державну незалежність Карпатської України. Вранці 15 березня 1939 р. у приміщенні гімназії міста Хуст Волошин відкрив першу сесію Сойму Карпатської України.

Того ж дня Сойм одногосно проголосив Карпатську Україну незалежною державою, республікою з президентом на чолі. Державною мовою Карпатської України визнано українську; затверджено синьо-жовтий прапор, герб тризуб і державний гімн “Ще не вмерла Україна”. Депутати Сойму одноголосно обрали о. Августина Волошина президентом Карпатської України.

Проте 15 березня 1939 року був першим і останнім днем для існування незалежної республіки Карпатська Україна. Засідання Сойму відбувалося вже під гуркіт зброї угорсько-фашистської армії, яка розпочала воєнну окупацію Карпатської України. У ті години на Красному Полі, на околиці Хуста, вояки Карпатської Січі разом із добровольцями-семінаристами вели бій проти угорських частин.

Увечері наступного дня угорські частини захопили Хуст і до кінця березня окупували всю територію Закарпаття.

Августин Волошин у цих драматичних подіях виявив надзвичайну мужність і витримку, діяв спокійно, розсудливо, але у нього не було жодного виходу. Сили зла перемогли Карпатську Україну, і почалася понад п’ятирічна угорсько-фашистська окупація. Президент Августин Волошин разом зі своїм урядом залишили Хуст і перейшли румунський кордон. Через Югославію, Австрію й Берлін добралися до Праги. У Празі о. А. Волошин відійшов від політики і пов’язав свою долю з Українським Вільним Університетом (УВУ), доктором філософії якого він став 30 жовтня 1938 року. Колегія професорів УВУ обрала о. А. Волошина професором педагогіки, потім продеканом філософського факультету. У квітні 1945 року він став ректором УВУ — останнім ректором пражського періоду УВУ.

Коли ж в останні дні війни співробітники університету почали евакуацію до Відня та Мюнхена, отець Волошин залишився у Празі, мотивуючи це тим, що не може залишити своїх тамтешніх парафіян.

На початку травня 1945 року до Праги увійшла Радянська армія. 21 травня 1945 року радянський “СМЕРШ” заарештував Августина Волошина. Із Праги його вивезли в московську тюрму Лефортово, потім перевели у Бутирську. В ув’язненні він перебував 52 дні. Після численних допитів, тюремних фізичних і моральних тортур о. А. Волошин помер 19 липня 1945 р. у Бутирській тюрмі на 72-му році життя. Місце його поховання невідоме.

5 березня 2002 року Президент України Леонід Кучма підписав указ про надання Августині Волошину посмертно звання “Герой України”.

Петро ДОВГОШИЯ,
м. Борщів Тернопільської обл.

Наш внесок у загальну скарбничку

Першу читальню “Просвіти” на Борщівщині заснували у Скалі-над-Збручем 1884 року, незабаром вона стала найбільшою за кількістю учасників у цілій Галичині (понад 600 членів) — завдяки праці засновника греко-католицького священика Келестина Костецького та його наступників. У переважній більшості сіл і містечок Борщівського повіту читальні “Просвіти” постали з ініціативи свідомих місцевих мешканців (1884 року, в селах Іване-Пусте, Озеряни, Панівці). У деяких селах — на основі існуючих “Руських читалень”, “Самостійних читалень” або читалень імені Качковського. У селі Жилинці читальня створена 14 лютого 1894 року з ініціативи отця Омеляна Глібовицького, пароха села Цигани та за підтримки власниці “сільських дібр” княгині Терези Сапєги. Це той священик, у якого 1895 року майже два місяці влітку гостювала родина Івана Франка.

Завдання читалень “Просвіти” — стати в обороні освіти й культури народу з гаслом “Проти темноти — всі в похід!”. Навіть у невеличкому селі Висічка була читальня “Просвіти”.

Гурток “Просвіти” у повітовому Борщеві виник 1891 року, його головою став тодішній міський голова Василь Дроздовський. 1909 року в Борщеві відкрили філію “Просвіти”.

Члени читальні “Просвіти” у кожному селі, де вони були, активно опікувалися національним життям українців. Пізніше, у 20—30 роках минулого століття вони переймалися й економічними умовами існування, адже “Просвіта” створювала так звані шпихіри — громадські сховища, з неї постали і “Сільський господар”, і “Маслосоюз” та інші кооперативні організації українців Галичини. У переліку книжок, що були в бібліотеках читалень, — чимало на господарські теми, з яких позичальники черпали відомості про те, як правильно й економічно вести приватні господарства, як вирощувати рослини та птицю. Головними все ж залишалися політично-культурницькі, позаяк були основою існування нації. Польська окупаційна влада це розуміла, тому читальні перебували під постійним пильним оком держави.

Членство у читальні “Просвіти”, особливо у 20—30-х роках ХХ століття, свідчило про велику громадянську мужність та високу національну свідомість. Декотрі члени піднімали й суто політичні питання, хоч статут це забороняв. Наприклад, у Висічці 1928 року члени читальні встановили “дерев’яний хрест за погибших борців України”. А це вже була чиста політика, якої Річ Посполита стосовно самовільно анексованої нею Галичини не переносила на дух. Відтак у читальні провели обшук. А причиною для закриття стали... заборонені владою книжки на кшталт “Наша рідна мова” М. Возняка.

“Просвіта” зазнавала постійних переслідувань із боку польської влади, особливо після закінчення польсько-української війни та загарбання Галичини Польщею. З огляду на те, що чимало сіл Борщівського повіту бу-

ли в так званій “санітарній” зоні (тобто прикордонній, де не могло бути активних українських організацій), читальні “Просвіти” час від часу влада закривала, хоч і намагалася зберегти імідж демократичної держави Речі Посполитої.

Львівська газета “Діло”, наприклад, 23 серпня 1932 року писала: “В читальні Мушкатівки забороненими книжками були “Кобзар” Т. Шевченка, “Народний ілюстрований календар-альманах “Червона калина” на 1929 рік, твори І. Франка...” Тоді ж було припинено діяльність “Просвіти” у Мельниці. Це ж видання повідомляло: “В розпорядженнях староства сказано, що наслідком того даліше існування товариств і їх діяльність стали небезпечними для держави”. 15 грудня 1934 року в Борщеві відбулося свято “Просвіти”, на якому власне мистецтво показали хори та драматичні гуртки чи не з усіх читалень повіту.

1938 року Борщівська філія “Просвіти” об’єднавала 41 читальню, де працювало понад 6000 членів. Читальні по селах мали 28 власних будинків, 40 бібліотек із 12 тисячами книг, 38 театральних гуртків, 16 хорів, 6 оркестрів. Філія у Мельниці, заснована 1925 року, мала 25 читалень, які відвідувало 2700 осіб, 13 будинків, 25 бібліотек, 20 драматичних гуртків, 13 хорів, кілька освітніх курсів. Цьому сприяла подвижницька праця багатьох, насамперед адвоката Михайла Дорундяка, а також його соратників лікаря Романа Ярославича, адвоката Єроніма Калитовського, отців Омеляна Глібовицького, Олександра Левицького, Антона Казновського, Миколи Сваричевського, Олександра Капустинського, Євгена Чубатого та інших. Пізніше їх подвижницьку працю продовжили Андрій Лунів, екс-суддя Петро Смал, лікар Ярослав Шалаута, актриса Людмила Петрович-Смал, Степан Воркун, Семен Ковбель, Йосиф Шалацький, Михайло Дрібнюк, Володимир Голубець, священики Дмитро Курдидик, Йосип Малицький, Іван Чолган, Олексій Гуньовський, Семен Гребенюк...

Усі читальні “Просвіти” у Борщівському повіті припинили свою діяльність у вересні 1939 року, з приходом радянської комуністичної влади. Відновлена діяльність читалень “Просвіти” на Борщівщині за часів німецької окупації (тоді вона називалася Українське освітнє товариство). З поверненням радянської влади 1944 року “Просвіта” зникла.

Вона відродилася на Борщівщині аж наприкінці 1988 року, коли інтелігенція Борщівщини почала організовуватися для громадської роботи. Спочатку збиралися то в редакції газети “Надзбручанська правда”, то в читальному залі центральної районної бібліотеки. Пізніше осідком стала Борщівська школа мистецтв, у якій директор Галина Онишко (згодом позбулася посади) дозволила збиратися ініціативній групі для обговорення проекту Статуту Товариства рідної мови. Майже на кожному зібранні був присутній працівник райкому компартії, котрий однак не втручався у хід подій. Того ж 1988 року Петро і Марія Довгошиї, Герасим Костецький збирали підписи у борщівських установах та організаціях за надання статусу державної

Шевченківський урок “Просвіти”

українській мові і висилали їх до Києва у Комісію з питань патріотичного та інтернаціонального виховання Верховної Ради УРСР.

Борщівське Товариство рідної мови (ше тоді офіційно не оформлене) виступило ініціатором збору коштів на спорудження в райцентрі пам’ятника Тарасові Шевченку. У районній друкарні виготовили спеціальні бланки за ескізом художника-графіка Миколи Вирового і розповсюджували їх у районі. Райком компартії спочатку противився цьому, але згодом дозволив роздавати бланки навіть на зборах партійно-господарського активу. 15 січня 1989 року з ініціативи журналіста Петра Довгошиї відбулися установчі збори Товариства рідної мови імені Тараса Шевченка. Учасники обрали головою Борщівського товариства рідної мови Петра Довгошию, відповідального секретаря редакції “Надзбручанська правда”. Однак райком компартії був проти: обраного голову борщівського Товариства змушували написати й опублікувати в пресі “покаянного” листа. Він категорично відмовився. У справу втрутився голова Тернопільського обласного Товариства рідної мови Роман Гром’як, професор педагогічного інституту. Він прибув з поетом Георгієм Петруком-Попинком до Борщева, аби наприкінці січня повторно провести установчі збори Товариства. Цього разу вони відбулися за участю секретаря райкому компартії. Учасники зборів підтвердили своє попереднє рішення про створення Борщівського осередку Товариства рідної мови та про обрання голови і членів правління. Тоді ж Петра Довгошию обрали делегатом Установчої конференції республіканського Товариства рідної мови ім. Тараса Шевченка, яка відбулася 11-12 лютого 1989 року в Києві.

21 грудня 1989 року Борщівське районне об’єднання Товариства було зареєстроване. Починаючи з березня 1989 року жодне Шевченківське свято не обходилося без участі Товариства рідної мови (згодом — “Просвіти”). З 1997 року Борщівська “Просвіта” проводить районні конкурси читців поезії Тараса Шевченка, а також традиційний Шевченківський урок “Просвіти” — біля пам’ятника Кобзареві у центрі міста, на якому виступа-

ють переможці конкурсу читців.

1989 року 6 членів Товариства рідної мови стали депутатами міської та районної рад: Євген Поважний, Марта Кузьмич, Петро Довгошия, Євген Олексюк, Володимир Осадчук, Герасим Костецький. Голову районного Товариства Петра Довгошию обрали головою міської ради, заступником голови райвиконкому, головою районної ради. З ініціативи Товариства рідної мови у Борщеві перейменували вулиці міста.

23 грудня 1990 року відбулася III звітно-виборна конференція Борщівського районного об’єднання Товариства української мови ім. Тараса Шевченка “Просвіта”, на якій обрано правління у складі журналістів Петра Довгошиї, Марії Довгошиї, лікаря Герасима Костецького, економіста Петра Степана, лікаря і поетеси Ганни Костів-Гуски, педагога, інспектора райвно Лідії Маюк, учителів Марії Тимочків, Марії Васків, Марти Кузьмич, Любова Розіної, Івана Стецевича, бібліотекаря Богдани Василів, режисера народного театру Володимира Дутчака. Борщівська “Просвіта” була серед співзасновників першого на півдні Тернопілля демократичного часопису “Галицький вісник” (1991 рік). З ініціативи та за активної участі “Просвіти” 1992 року вперше у селах Борщівщини було проведено урочистості з нагоди 50-ліття УПА. З цією програмою просвітяни виступали у Кам’янець-Подільських військовому училищі та педагогічному інституті.

Із нагоди 125-ліття “Просвіти” у Борщеві 1993 року побачив світ збірник “Підносим же свого духа!”, упорядкований Марією і Петром Довгошиями. Чимало примірників його подарували Кримській “Просвіті”, а також учителям та учням із Миколаївщини, військовим частинам. До слова, вчителі-просвітяни Любов Розіна, Оксана Герілик, Ольга Коханюк, Ірина Лодін навчали офіцерів військових частин, розташованих в околицях Борщева, української мови. Володимир Дутчак і Петро Довгошия виступали з лекціями у військових частинах.

30 січня 1994 року Борщівська “Просвіта” провела вечір, присвячений Василеві Стусу, в якому взяли участь його побратими

Микола Горбаль і Василь Овсієнко. Того ж року творча група Борщівської “Просвіти” (бандурист Михайло Дубіневич, читці Василь Лелик, Володимир Дутчак) перебувала з концертною програмою на Кіровоградщині. 1994 року “Просвіта” віднайшла та реставрувала могилу видатного громадського діяча адвоката Михайла Дорундяка, встановила на ній пам’ятник.

Із липня 1997 року почало працювати радіо “Борщівський голос”, засновник якого — районне об’єднання “Просвіти”.

Багато справ “Просвіта” організувала на Борщівщині вперше: вечори пам’яті митрополита Андрея Шептицького (1994), кардинала Йосифа Сліпого (1997), освячення власної світлиці в Народному домі (1996), вшанування пам’яті героїв Крут і Базару (1996), Володимира Івасюка (1999), Олени Теліги, Ірини Вільде, Соломії Крушельницької, Степана Бандери, Ярослава Геліаса... 9 лютого 2001 року члени борщівської “Просвіти” Петро і Марія Довгошиї, Ганна Костів-Гуска разом із працівниками районного будинку культури співачками Марією Кашуб’як, Марією Храпчинською, Ольгою Стус, піаністом Мирославом Шманьком, юним бандуристом Тарасом Кузьмичем виступили з мистецькою композицією у Львівському меморіальному музеї Івана Франка, присвятивши її пам’яті поетеси Климентини Попович-Боярської. 2003 року побачила світ книжка Петра Довгошиї “Борщівська “Просвіта”: минуле і сучасне”.

Нинішня “Просвіта” на Борщівщині — це 30 осередків у селах, селищах та містах, це — нові просвітницькі науково-публіцистичні книги Петра і Марії Довгошиїв, поетичні збірники Ганни Костів-Гуски, творчі вечори, зустрічі і презентації у Києві, Тернополі, Коломиї, Чорткові, Заліщиках; активна пропаганда чорної борщівської сорочки та унікальних історичних природних пам’ятних місць Борщівщини; участь у міжнародних українсько-польсько-чесько-словацьких конференціях (2009, 2010, 2011 рр., м. Кудова-Здруй, Польща, м. Борщів).

Лише 2013 року Борщівська “Просвіта” провела низку заходів із нагоди днів народження Тараса Шевченка та його перепоховання в Україні, митрополита Андрея Шептицького, відзначення річниць УПА та ЗУНР, а також свят, приурочених до 80-ліття Романа Андріяшика, 1025-річчя Хрещення України-Руси, 100-ліття смерті Лесі Українки, 150-ліття Михайла Дорундяка, Ольги Кобилянської. Активними учасниками їх стали молоді просвітяни Ольга Дроздовська, Руслана Лукіянчук, Діана Ярема, Зоряна Пилип, Антоніна Дроздовська, Дмитрик Цибрій, котрі влилися в організацію. Борщівська “Просвіта” провела презентацію чорної борщівської сорочки та книги Тараса Довгошиї “Чорна борщівська сорочка” у Яремчі, книги Петра Довгошиї “Увійти в таємниці духа” в Національному музеї Гуцульщини (м. Коломия), на батьківщині Михайла Дорундяка — у селі Кийданч Івано-Франківської області, у Тернопільській дитячій бібліотеці, у Заліщицькій центральній районній бібліотеці.